ЦИМБАЛ КАРИКАТУРИ

CYMBAL CARICATURES

ЦИМБАЛ КАРИКАТУРИ

CYMBAL CARICATURES

CYMBAL CARICATURES

Edited by
BOHDAN PEVNY
Introduction by
IVAN KEYVAN

SO. BOUND BROOK, N.J. 1981

ЦИМБАЛ КАРИКАТУРИ

За редакцією
БОГДАНА ПЕВНОГО
Вступна стаття
ІВАНА КЕЙВАНА

В-ВО
СВ.СОФІЇ

КНИГОЛЮБЦЕВІ Й ДОБРОДІЄВІ
УКРАЇНСЬКОГО МИСТЕЦТВА,
МИТРОПОЛИТОВІ УАПЦЕРКВИ
МСТИСЛАВОВІ СКРИПНИКУ
ЩИРОСЕРДЕЧНЕ СПАСИБІ ЗА
ЙОГО ПІДТРИМКУ ВИДАННЯ
ЦІЄЇ КНИЖКИ.

Тетяна з Михайлізських Цимбал

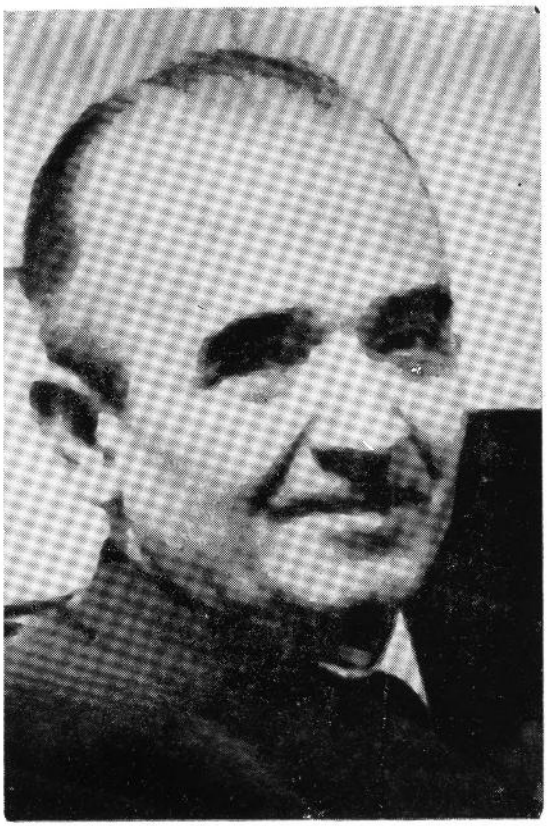

Bienvenido Ustinov

Видано коштами Тетяни з Михайлівських Цимбал.

Вступна стаття: Іван Кейван
Мистецьке оформлення: Богдан Певний
Мовний редактор: Іван Коровіцкий
Англійський переклад: Дора Винницька

Introduction: Ivan Keyvan
Art editor: Bohdan Pevny
Ukrainian Language editor: Ivan Korovicky
English translation: Dora Wynnycky

Library of Congress Card Number: 81-53047

© by St. Sophia Publishers
P. O. Box 495, So. Bound Brook, N. J. 08880

Printed in U.S.A.

ЦИМБАЛ КАРИКАТУРИ

Знаменитий український мистець-графік Віктор Цимбал, що своєю технічною майстерністю досягнув майже верхів'я генія, широковідомий нашій діяспорі, а вже найбільшу популярність здобув у південно-американських країнах, зокрема в Аргентіні. Відомий теж як оригінальний маляр.

Після програної Визвольної боротьби та упадку Української Державности в 1917-1921 рр., зокрема окупації України московськими большевиками, доля розпорошила наших мистців майже по всьому світі в пошуках за сприятливішими життєвими обставинами, зокрема за відповідною творчою атмосферою. До таких же мистців належав теж Віктор Цимбал (1901-1968) — учасник Визвольної боротьби (вояк Студентського Куреня, пов'язаного з трагічним боєм під Крутами). Не слід тут розводитися над життям і творчістю мистця, бо це вже відомо з монографії „Віктор Цимбал", що вийшла в Нью-Йорку 1972 року за редакцією С. Гординського, з численними репродукціями творів Цимбала.

Закінчивши успішно студії графіки в Празі, Чехословаччина, виявився блискуче в конкурсі на портрет чеського історика Ф. Палацького й одержавши першу нагороду між найвизначнішими чеськими графіками, Віктор Цимбал в 1928 р. виїхав до Арґентіни, осів в Буенос Айрес з дружиною, там жив і працював впродовж 32-ох років, тобто до виїзду в 1960 р. до Америки. Широко відомі графічні портрети В. Цимбала найвизначніших особовостей світу, як Т. Едісон, А. Тосканіні й інших — глибоко одуховлені й майстерно виконані під технічним оглядом, як теж визначних осіб України: Т. Шевченка, М. Драгоманова, В. Доманицького, митрополитів А. Шептицького й В. Липківського, В. Липинського, Д. Скоропадського та інших. Всі вони під оглядом композиційного ладу, одуховлення, зокрема техніки виконання, належать до найцінніших здобутків не тільки українського мистецтва. Слід теж не забувати його ілюстрацій до різних дитячих видань („Світ дитини", дитячих книжечок: „Івасик-Телесик", „Золоте яєчко", „Пригоди Вовка-Неситого" О. Лотоцького-Білоусенка, „На руїнах Січі" А. Кащенка тощо), що невимовно хвилювали дитячу психіку сильною переконливістю й реалістичним трактуванням.

Проте найбільшу славу в Арґентіні та в інших південно-американських країнах здобув Віктор Цимбал творами меморіяльної та реклямної графіки, виконуючи державні замовлення на проєкти грошей, документів, дипломів, грамот, гербів, плякатів, видавничих і друкарських знаків тощо, як теж безліч реклям для найповажніших фірм Арґентіни, Бразілії, Чіле, Уруґваю, Перу, Костаріки, навіть Англії. Унікальний талант Віктор Цимбал виявив у творах реклямної графіки для оптичної фірми „Льц Феррандо" і для фірм „Орбіс", „Арґентінської електричної компанії", „Телефонічної юнії", для арґентінських залізниць, арґентінських льокомотив і т.д., що для них виконав сотні реклям з такою подивугідною прецизністю, що може сміливо конкурувати, а та й перевищати засоби машинової продукції. Неменшою майстерністю відзначаються еклібриси В. Цимбала, марки тощо, отже з огляду на композиційну гармонію досконалу технічну майстерність й подивугідну технічну прецизність Віктора Цимбала слід уважати неперевершеним майстром мініатюри. Стиль Віктора Цимбала в графіці й ґраверстві слід би залічити до нео-реалізму, чи вірніше — модерного реалізму, що віддзеркалює нашу добу — високої технології, прецизности та вузької спеціялізації. Отже В. Цимбал — справжній модерніст.

Друга блискуча сторінка мистця Віктора Цимбала, це малярство, що в ньому він виявився ще з празьких часів і діпняв високого рівня в Арґентіні, закінчивши цей етап в Америці. Його малярські композиції „Рік 1933", „Ненарушима", „Побратими", „Божа Мати Північного Сяйва", „Творець", „Молитва", „Непорочна", „Арієль", „Фантазія", картини з Патаґонії, Уруґваю й Америки зокрема „Катаклізм", „Вентіскеро вночі" та інші надзвичайно оригінальні під композиційним і кольористичним аспектами. Завдяки особливому настроєві малярські твори Цимбала мають велику суґестивну силу й зворушують до глибини кожного глядача. Природа бо дала мистцеві тільки основу, зокрема імпульс, на яких Цимбал створив у малярстві свій окремий світ, проте і в його малярських творах виразно пробивається графіка, що її мистець мав у своїй крові. Як маляра, Віктора Цимбала слід би зарахувати до групи своєрідних символістів, все ж Віктор Цимбал як графік, це унікальне мистецьке явище, що майже не має гідних собі конкурентів навіть у світовому мистецтві.

Проте Віктор Цимбал — маловідомий, а в деяких кругах і зовсім невідомий, як прекрасний карикатурист. Це тому, що виявлявся в Арґентіні — „по той бік світу". В жанрі карикатури Цимбал почав виявлятися від 1945 р., тобто після Другої світової війни, в якій фактичним переможцем став Совєтський Союз, коли московсько-большевицька пропаганда була на верхів'ях, задурманювала наївних людей західнього світу, зокрема політиків, та коли совєтські людолови полювали на втікачів-скитальців, що їх сотні тисяч опинилося в Німеччині й Австрії, щоб насильно запроторити їх на злощасну „родіну".

Тоді Віктор Цимбал поставив собі за завдання зображувати в карикатурах оту „заможную жизнь" — картини жахливого терору в СССР, зокрема дикі експерименти московської окупаційної влади над українським народом і демаскувати московський імперіялізм, що під маскою комуністичного інтернаціоналу, при нахабному обмані своїх „союзників", починав акцію підбою світу.

В столиці Арґетіни Буенос Айрес почала виходити гумористично-сатирична газета „Мітла" і саме впору. Невідрадні матеріяльні умовини старої української еміґрації в Арґентіні були сприятливим ґрунтом для розвитку московсько-большевицької пропаґанди, що їй підпала велика кількість наших еміґрантів. Почався рух повороту на „родіну" й тоді тисячі наших поселенців виїхали, хоча пізніше гірко розчарувалися, на жаль, запізно. Проте свідомі й більш вдумливі елементи, читаючи

нашу пресу, зокрема „Мітлу" з карикатурами В. Цимбала, усвідомили собі цю добре замасковану московську брехню й залишилися постійно в Аргентині. Отже „Мітла" сповнила свої завдання, зокрема Віктор Цимбал, який заповнював її сторінки карикатурами, підписуючись псевдонімом „Цвіркун", криптонімами „В.Ц.", „Ц", а то й повним прізвищем.

В цій книзі-альбомі маємо нагоду бачити 56 карикатур роботи В. Цимбала, найбільш характеристичних, що були надруковані на сторінках „Мітли" та 17 карикатур сатиричного характеру з „Лукомор'я", які теж були репродуковані в „Мітлі", отже разом — 73 карикатур. Вони виконані в 1945-1952 рр. і вірно характеризують Віктора Цимбала — карикатуриста. Карикатури Цимбала мали великі успіхи з огляду на їх сильну переконливість, що завдячувала віртуозному рисункові, знаменитому схопленню зовнішніх і духових рис персонажів та цілих груп, зокрема зображенню московської психіки, в чому мистець неперевершений. Мистець зумів схопити „лапотницьку" духовість майже всіх верств, від високого „чиновника" аж до найнижчого „кацапа", виростаючу під московським-царським режимом. До цього мистець знав добре московську літературу, що значно влегшило йому в зображенні персонажів-москалів під фізичним і духовим аспектами та для демаскування московського імперіялізму від „білої" до „червоної" Московщин, отже історичної тяглости від Івана Каліти аж до Сталіна. Отже Віктор Цимбал в цих карикатурах дав майже повний образ московського імперіялізму. Розглядаючи цю серію карикатур, бачимо, що вони походять з доби культу „генія людства й батька народів" Й. Сталіна й декому вони можуть видаватися неактуальними. Проте, не зважаючи на „розоблачення", сталінський дух панує дальше у формі неосталінізму, зокрема увесь час актуальний московський імперіялізм, не зважаючи на те, чи його очолював Сталін, Хрущов чи сьогодні Брежнєв, або хто його очолюватиме в майбутньому.

Хоча либонь всі карикатури Віктора Цимбала в цій же серії майже однакової мистецької вартости, слід відмітити кільканадцять з них, найвартісніших з мистецького аспекту і які найвиразніше й найяскравіше характеризують московську психіку та імперіялістичні потягнення московських большевиків. До кожної карикатури мистець дав доцільні й дуже дотепні наголовки й пояснення, що значно влегшує глядачеві розуміти їх суть. З карикатур-сатир, що в них Цимбал зобразив злочинні експерименти та скрайнє ожебрачення українського народу мос-

ковськими большевиками, найзамітніші: „Індустріялізація" („Механизація сельського хозяйства"), де українські жінки, запряжені у ярма, орють колгоспний лан, „Ні корови, ні свині, тільки Сталін на стіні" — картина скрайнього ожебрачення українського села, „Обдарування „національними" прапорами братреспублік" — зображення винужденілих та обдертих селян — українського й білоруського з накинутими їм „національними" прапорами на тлі портрету „батька народів", що єхдно усміхається, зокрема два рисунки із зображенням втікачів з совєтського пекла, що їх виловили енкаведисти в Західній Европі за мовчазною й злочинною згодою аліянтів, запроторуючи їх на „родіну". В рисунку „Прибуття на „родіну" мистець зобразив товпище цих нещасних жертв, що їх енкаведисти брутально заганяють в широко відчинені брами „тюрми народів"-СССР, друга картина „Після повороту додому" зображує українську родину, що повернувшись з Арґентіни на „родіну" опинилася в тайґах Сибіру. Чотири особи виснажені докраю й босі, відпочивають після важкої праці — корчування лісу. Рисунки ці не мають майже жодних карикатурних рис, це бо картини, які зображують вірно совєтське пекло, як теж гірка сатира на легковірність брехливій совєтській пропаґанді.

Дальше слідують карикатури В. Цимбала — дошкульні сатири на наївність західніх аліянтів, що їх Москва спритно використовує для своїх імперіялістичних плянів. Дуже дотепна „Народився в Океані, поховали в Тегерані", а вже з більшим гумором „Конференція в Сан Франціско": делеґати різних держав світу сидять на залі із зав'язаними устами, коли при „круглому столі" дискутує завзято „Велика трійка" — Сталін, Труман і Черчіл, тримаючи за спинами зброю. З великою дозою гумору карикатура-сатира „Українська делеґація до Сан Франціско". Возом запряженим волами їде кілька „хахлів"-ставленників Москви, у вишиваних сорочках, в козацьких шапках, з транспарентом „УРСР" і горлає пісню (мабуть „Пісню про Сталіна") при акомпаньяменті московської гармошки. Знаменита карикатура-сатира Віктора Цимбала „Троянський кінь" — фактично осел із завішеною на шиї таблицею „Демократія" та з „голубом миру" на хребті. Цього Троянського осла тягнуть поневолені й сателітні народи, з вежі Кремля Сталін з нагайкою в руці, вказує шлях в Европу, а з нутра троянського осла вилізають узброєні по зуби красноармійці та енкаведисти.

Сміх крізь сльози збуджує карикатура „Русская тройка" з москалем, що розвернувся на колісниці й поганяє запряжених до неї укра-

їнця та білоруса. В подібному дусі й „Общий котелок" — велетенський казан, що в ньому варяться поневолені народи, коли Сталін і Молотов мішають їх серпом і молотом, щоб створити з них один „совєтський народ". Біля казана різні „воспрещені" матеріяли: хрести, євангелія та інша „контрреволюціонная" література. Інша карикатура — персоніфікація „клясичного" кацапа-лапотника зарослого бородою по самі очі, у „фуражці" з п'ятикутньою зіркою та кривавим ятаганом в руці. Розваливши на території України, питається свого „соратника" прив'язаного за ногу: „Дивись кого визволяти після Індонезії". Дуже оригінальний ніби-пам'ятник, це на постаменті три мавпи: одна приклала руку до очей, друга до вуха, третя до уст, з підписом „Совзакон": не бачити, не чути, не говорити. Група ця тривимірна й солідно змодельована. Теж солідно змодельована мітична римська „Вовчиця", достосована до московського імперіялізму. „Вовчицю" доїть „модерний" Ромуль (Сталін), а Рем (Толіятті) розклав безрадно руки. Наголовок — „Москва — второй Рим". Теж маркантна карикатура-сатира на традиційне москвофільство чехів — зображення спролетаризованого Швейка в московських „сапаґах", що „просять їсти", з московським ярмом на шиї та з дзеркалом в руці. Наголовок: „Як же воно мені гарно пасує!!!". Тут і сатиричні карикатури на західню демократію — на її наївність та нерішучість: „Треба всюди добрі люди...", „Бити, чи не бити?", „Серенада над Сеною" й інші. Зокрема інтересна збірна карикатура „Грядущий процес" (Рефлексії з Нюрнберґу). На лаві обвинуваченых сидять найвизначніші совєтські можновладці, включно зі Сталіном, Молотовим, Калініном, Мікояном, Хрущовим, Ворошиловим, навіть патріярхом большевицького православ'я — Алексеєм. Передбачення мистця, на жаль, досі не здійснилися, проте колись до подібного процесу безперечно прийде.

Особливу увагу Віктор Цимбал присвятив карикатурам Сталіна, що були репродуковані в „Мітлі" в 1945-1952 рр. Сталіна він зображує у різних видах, позах та ситуаціях. В карикатурах маски Сталіна мистець дуже вдало схоплює фізичну й духову подібність, зокрема диявольську хитрість та імперіялістичну захланність цього „неграмотного азіята". Він то зображений як „Ангел миру" з голубом миру та з галузкою миру й кривавим ятаганом, то постать такого ж „ангела миру", що поставивши лапу на земний ґльоб, пускає „голуба миру" у світ з запаленим вибуховим льонтом і т.п. В карикатурі „Прокрустове ложе" Сталін, з неодмінною файкою в зубах, широкою пилкою відтинає ноги

поневоленим народам, щоб вмістити їх в це прокляте „ложе", то ставши „сапаґами" на терені Европи, удекорований пагонами й „іконостасом" орденів, заявляє: „Где стала русская нога, там русская земля". Дуже вдало зобразив В. Цимбал Сталіна в карикатурах-сатирах „За рибкою в каламутній воді", „Висока політика", „Погляд повний поваги", „В пошуках точки опертя", „Твердий горіх", „Суть і вигляд", зокрема „Династія Джуґашвіліних" (його пролетарська главковерхність Йосиф І.). Сталін на троні в царській короні, з земним гльобом у правій руці та зі скипетром у лівій, отже зобразив московську деспотію впродовж всієї її історії.

Особливо оригінальна карикатура Сталіна-пародія на „Джоконду" Леонарда да Вінчі. Замість чудової Монни Лізи, осоружна пика Сталіна й замість чудесного тосканського краєвиду — краєвид Москви з Кремлем, а підпис — „Джуґаконда" (Совєтський Джоконда). Теж з великою помисловістю Цимбал зображує Сталіна у звірячому вигляді: у вигляді верблюда він проковтує м'яча з написом „Іран", кота, що жере ковбасу з написом „Корея", ведмедя, що на тлі гори людських черепів розвалився на терені Европи й ковтає людину, зокрема оригінальний „Совпам'ятник" („Славна свиня"), що в ній прекрасно схоплені риси обличчя Сталіна. Останні карикатури наскрізь реалістичні, солідно виконані в рисунку й дбайливо змодельовані.

Проте особливо цінним здобутком Віктора Цимбала цього жанру, це „Лукоморія" — сатирична травестія поеми О. Пушкіна, що її перелицював на українську мову сам Цимбал зілюструвавши надзвичайно вдалими й дотепними карикатурами. Не є бажаним давати тут які-будь пояснення читачам, бо про цей твір вже говорить вступ автора та 16 сторінок поеми й співзвучні з кожною сторінкою карикатури Віктора Цимбала.*) Йдеться передусім про те, що Віктор Цимбал створив капітальний і неповторний твір. Він прекрасно використав цю поему „велікаво арапа"-Пушкіна й зумів насвітлити московську духовість, зокрема — дати синтезу московського деспотизму з його історичною тяглістю. „Лукоморія", це 16 карикатур-сатир, які теж присвячені Сталінові. Мистець зображує його з невід'ємною файкою в зубах та у вигляді кота, хоча стрічаємо і Леніна, і Маркса, і Троцького, як теж провідних мужів західньої демократії.

Йдеться тут передусім про мистецьку сторінку карикатур Віктора Цимбала та їх доцільне застосування в цій поемі Пушкіна. На титульній сторінці мистець помістив дуже дотепно скомпонований герб, що

нагадує герб СССР, а в дійсності замість земного гльобу — цибуля з серпом і молотом та з п'ятикутньою зіркою, проте замість вінця колосся пшениці навколо, майстерно зобразив клешні скорпіона. Сталін зображений у вигляді кота, з майстерно схопленими зовнішніми й духовими рисами, зокрема в карикатурах „направо" і „наліво", як теж в останній карикатурі (ст. 135), коли сидить на мавзолеї Леніна (в автора-Леший) в оточенні голов демократичних держав, які з телячим захопленням п'ють за здоров'я „добродушного Джова". Ця незрівняна сатира прекрасно скомпонована й належить до найкращих творів Цимбала в цьому жанрі.

До таких же найбільш вдалих карикатур Віктора Цимбала в „Лукоморії" належать зображення Леніна у звірячій шкурі з дубиною закінченою серпом і молотом, огидна постать Маркса у вигляді нібирусалки, Троцького і т.д., зокрема гірка сатира „Жить стало лучше, жить стало веселей" й трагічні образи в картинах „1933" та репатріянт „На родіну". З незрівняним хистом показав мистець в навіяним гірким сарказом карикатурах „Мы новый мир постро-о-им", „Там цар Кащей над златом чахне" (Кащей-Сталін) й „Там русский дух Москвою пахне...", тобто „Лобное место" перед Кремлем, з шибеницями й сокирою на першому пляні, що ілюструють московську духовіть й символізують жахливий терор впродовж всієї історії Московщини. Поема „Лукоморія", це твір Віктора Цимбала — літературний та образотворчий, яка спершу вийшла окремою книжечкою, а в 1952 р. була передрукована в календарі-альманаху „Мітли" й тішилася великими успіхами серед читачів. На жаль, ці успіхи були передусім льокального маштабу, бо „Мітла" не завжди обіймала широкі круги українських читачів нашої діяспори. Тому й Віктор Цимбал був маловідомий як карикатурист, хоча його хист в цьому жанрі великий. При цьому слід відмітити ще дві карикатури Віктора Цимбала — сатири на релігію в СССР, тобто на сталінське православ'я з наголовком „Екзарх компарха". В першій карикатурі „Дай Господи..." екзарх зображений в рясі з п'ятикутньою зіркою на клобуку та з хрестом, що на ньому серп і молот, на другій — цей же „екзарх" з-заду в енкаведівській шапці й шинелі, з „наганом" в одній руці та з нагайкою в другій, а наголовок" Дайош...". Рисунки ці наскрізь реалістичні й дбайливо змодельовані, карикатурних рис в них дуже мало, зате помітна в'їдлива сатира, зокрема виразно видно дволикість московської політики.

Хоча українці щедро обдаровані гумором і цей гумор має свою

довгу традицію в Україні (Запорозька Січ, інтермедії тощо) та поважно заступлений в нашій літературі, впродовж історії нашої образотворчости, карикатуристів небагато. Жанр карикатури, сатири й шаржу слід виводити вд другої половини 60-их років XIX сторіччя, коли у Львові (Галичина, під австрійською займанщиною) почали виходити ілюстровані журнали гумору й сатири. В 1863 р. почав виходити такий же журнал „Страхопуд", що його сторінки заповнювали карикатурами наші мистці С. Томасевич, Т. Демків, О. Кузьма й інші. В 1882 р. почав виходити гумористично-сатиричний журнал „Зеркало" за редакцією К. Устіяновича з його ж карикатурами, а згодом „Нове зеркало", що для нього карикатури виконував сам К. Устіянович, Т. Копистинський, Т. Романчук. Є. Турбацький, Я. Струхманчук та інші. Проте, це не були справжні карикатури, не було в них гумору, а тільки реалістичні рисунки тушем, на політичні й злободенні теми, в характері чистої сатири. Не в іншому дусі були теж карикатури Я. Пстрака, який ще виявлявся в „Зеркалі" (1907-1908 р.) та в „Комарі", що теж появлявся у Львові від 1900 року. Рисунки Пстрака мали дещо більше карикатурного характеру, хоч гумору в них було обмаль, а були тільки сатирами публіцистичного характеру. Про це доказують його „Мужицька журба", „Ведмежий танець", „Політичний танець", „Буковинські „Запорожці" та низка інших.

В Наддніпрянській Україні під московською-царською кормигою, українські карикатуристи мали дуже обмежене поле для свого вияву, зокрема з огляду на заборону або обмеження друкувати українською мовою. В 1884-1889 рр. в Одесі виходив журнал „Пчелка" з карикатурами; він нічого спільного не мав з українською духовістю, бо друкувався в московській мові, мав передусім соціяльне підґрунтя і крім єдиного мистця-українця М. Бондаренка, карикатури виконували мистці московського, жидівського й польського походження. Такого ж характеру був журнал „Звон", що виходив від 1905 р.в Одесі й був чужим тілом в українському організмі. Найпізніше, бо в 1906 р. почав иходити в Києві сатирично-гумористичний тижневик „Шершень", що його формлювали карикатурами наші відомі мистці Ф. Красицький, В. Масляників, О. Сластьон, І. Бурачок, І. Шульга й низка інших. В їхніх карикатурах вже більше гумору, проте переважає сатира й сарказм.

Справжня гумористична карикатура постала в нас в часі Першої світової війни в 1914-1918 рр., зокрема на терені „Пресової Кватирі"

УСС, що в її виданнях виявився блискуче О. Сорохтей — знаменитий карикатурист „маски". Сорохтей виявлявся й між двома війнами карикатурами в різних виданнях. Він ґрунтовно зірвав з традицією реалізму і його карикатури мали вже експресіоністичний характер. Проте стихійним карикатуристом-гумористом виявився Е. Козак (Еко), почавши від 30-их років, коли збагачував своїми карикатурами гумористично-сатиричний журнал „Зиз", пізніше „Комар", що виходив у Львові до 1939 р. Еко продовжував видавати такий же журнал „Лис" в Німеччині й безперебійно видає й досі журнал „Лис Микита" в Америці, заповнюючи його своїми унікальними карикатурами, що не мають і досі гідного конкурента, не тільки між українськими мистцями. Між двома війнами в карикатурі виявлялися й інші наші мистці, як Р. Чорній, створив прекрасні шаржі М. Бутович, пробував своїх сил в карикатурі з успіхами Я. Гніздовський та низка інших.

Віктора Цимбала слід зарахувати до карикатуристів-сатириків, як вказують карикатури його роботи, зібрані в цій книзі. Хист його до карикатури — очевидний; засади карикатури маски, корпусу й акції Цимбал відчув і збагнув до самих основ. В карикатурі Віктор Цимбал виявився першорядним психологом та буйною помисловістю, передусім оригінальністю. Його карикатури основані на реалістичному підложжі, солідно виконані в рисунку і в більшості дбайливо модельовані, а що вони просякнуті наскрізь політичним характером, домінує в них сатира й сарказм. Коли й стрічаємо в них гумористичні моменти, це сміх крізь сльози, вірніше — трагікомедія, бо на злободенні теми Цимбал карикатур не творив. Його бо невимовно хвилювала трагічна доля України під московсько-большевицькою окупацією, тому його творчість в цьому жанрі позначена дошкульною сатирою й сарказмом на адресу окупантів.

Крім велетенського таланту в графіці й малярстві, Віктор Цимбал виявив ще й цю третю сторінку своєго багатогранного таланту — карикатуру. Карикатури Віктора Цимбала, беручи до уваги політичні умови української діяспори та важкі умови народу в т. зв. УССР, мають і матимуть велику й постійну вартість, зокрема для історії українського мистецтва.

Іван Кейван

*) ПРИМІТКА

Хоча „Лукоморія" Віктора Цимбала — сатирична травестія поеми О. Пушкіна завдяки конгеніяльному пов'язанню тексту з надзвичайно дотепними каритатурами не потребує ширшого пояснення, проте слід подати генезу мистця яка спонукала його до праці над цим твором. Завданням мистця — демаскування брехливої пропаґанди московських большевиків — цієї наймогутнішої зброї, що її вживають для задурманення наївних чинників західніх демократій та обману власних громадян в СССР, з метою остаточного підбою вільного світу.

Проте „Лукоморія" „призначена для СССР і для тих, які на власній шкурі перенесли всі „блага" совєтської системи" — відмічує автор. Травестію „Лукоморія" Віктор Цимбал створив на початку 50-их рр., тобто ще за сталінської диктатури й була призначена для майбутнього, зокрема Третьої Світової війни. „Лукоморія" мала призначення служити пропаґандою проти большевицької (і всякої) Москви, тобто, демаскувати її скрайню забріханість, а „большевицьку Москву треба поборювати всіми засобами, які є в межах нашого обсягу" як відмічує мистець. А що московські большевики панічно бояться правди, ця пропаґанда „матиме багато більший ефект, як бомби". Дальше відмічує: „Ця книжка говорить просто і наглядно ... Вона робить те, чого совєтський громадянин навіть не сміє допустити собі в думці: Вона стягає „богів" з п'єдесталів ... Вона сміється вві́чі Сталінові і глузує і осмішнює його і всю їхню систему ... Вона нагадує про їхні злочини ... Вона підбурює ... Окрім того ця книжка має також ще іншу, приховану ціль, якої сьогодні не час розкривати". Так Віктор Цимбал пояснює генезу цієї травестії.

Може декому „Лукоморія" видаватиметься анахронізмом, не стало бо вже Сталіна, що йому ця сатира призначена, але культ Сталіна залишився в його послідовниках, не послаб і досі ненажерливий московський імперіялізм, а загроза Третьої світової війни висить на волоску, як меч Дамокля, тому й твір Віктора Цимбала „Лукоморія" аж ніяк не втратив своєї актуальности.

І.К.

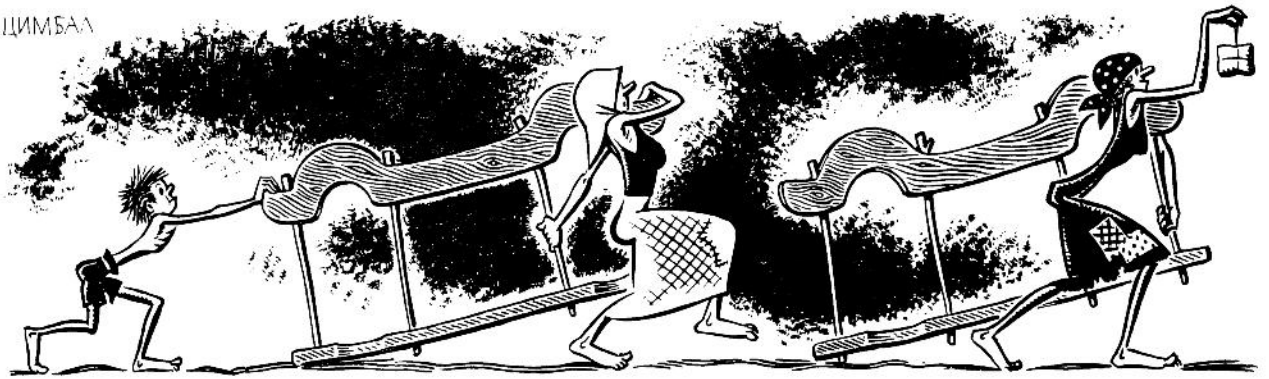

Індустріялізація.
Industrialization.

Електрофікація.
Electrification.

CYMBAL CARICATURES

Victor Cymbal, the eminent Ukrainian painter and master of graphic arts, achieved wide recognition throughout South America for his graphic works, illustrations, and paintings.

While studying in Prague, Czechoslovakia, he received numerous awards for portraiture, often competing with the most illustrious masters of graphic art. Upon completing his education, Cymbal emigrated to Argentina in 1928. He lived in Buenos Aires for 32 years until his departure for America in 1960. Cymbal's renowned graphic portraits of famous individuals, such as Thomas Edison, Arturo Toscanini, and others, were outstanding for their deep character portrayals and showed great mastery of technique and feeling for composition. In addition to his portrait work, Cymbal made great contributions to art through his illustrations in children's publications, which invariably aroused a child's imagination through their deep sense of realism.

In spite of his formidable achievements in portraiture, Cymbal became most prominent in South America through his work with commemorative and commercial graphics. He created hundreds of commercial graphics for such famous corporations, as "Luc Ferrando" and "Orbis", the Argentinian electric and railroad companies, and others. His work on diplomas, post stamps, exlibrisses, etc. was commissioned not only by the government, but also by numerous national and international corporations throughout South America and Europe.

Due to his great sense of composition and technical precision, Cymbal could well be considered unsurpassed as a master of miniaturization. His style in graphics and engraving is a product of neo-realism, or rather modern realism, which reflects the industrialized era of sophisticated technology, precision and specialization. In this sense, Cymbal stands out primarily as a modernist.

Another art form which Cymbal mastered exquisitely was painting. He began developing his skills in painting in Prague, and reached a high level of proficiency in Argentina and then in America, where he eventually culminated his career. His paintings are deeply moving. Such well-known works as "The Year of 1933", "Blessed Mother of the Northern Star", "Creator", "Prayer", "Fantasia", "Cataclism" and others, express symbolic themes, unique composition and dramatic coloration. His paintings, with their suggestive power, reflect not only the painter's skill in graphics, but also his ability to render a symbolic portrayal of a theme in a dramatic light, thereby reflecting his deep sense of symbolism. Cymbal may, therefore, be regarded to be both a symbolist and a modernist in style.

One form of art, in which Cymbal is not well known, is that of caricature. His proficiency in caricature emerged after World War II in Buenos Aires in a satirical gazette, "Mitla". In "Mitla", during the years 1945-52, Cymbal published caricatures which revealed the on-going terror of Russian imperialism, and the propaganda campaign through which the USSR was hoping to lure emigrants back to the Soviet Union. The persuasiveness of Cymbal's caricatures can be found in the extremely accurate portrayals of both the physical and spiritual attributes of various personages. Also, he accurately represents the oppressive mentality pervading life in the Soviet Union. Having lived under the Russian regime in his youth, and being thoroughly acquainted with the Russian mentality, Cymbal was able to characterize with greater ease the Russian "aparatchiks", including the small-mindedness which existed in various strata of Soviet society. The

whole series of caricatures represents the era of Stalinism and, therefore, could be considered presently irrelevant. However, the fact that the nature of the Soviet government has not changed and manifests itself in the form of neo-Stalinism, underscores the relevancy of the caricatures in their presentation of Soviet imperialism.

Although most of the caricatures in this series are of almost equal artistic value, for purposes of illustration, we will focus upon those which are both most valuable from an artistic point of view and which best characterize Soviet mentality and imperialism. The caricatures were accompanied by headings and explanations, which were both witty and succinct. The most notable are the following: "Industrialization", which portrays Ukrainian women laboring under the burden of collectivization, "Portrait of Stalin", which depicts the bleak poverty and famine in a Ukrainian village,, "The granting of "national" banners to brotherly Republics", which portrays two villagers—Ukrainian and Belorussian—with their "national" flags draped around them, with "the father of all nations" in the background smiling slyly.

In addition, we should mention two drawings, depicting refugees of the Soviet Union caught by Soviet agents in Western Europe and returned forcefully to the Soviet Union with the knowledge and cooperation of Western allies. In the drawing, "Return to the Homeland", the artist portrays a crowd of desperate souls, brutally driven through the open gates of the "prison of nations"—USSR. The second drawing, "Following the Return to the Communist Homeland" is a portrayal of members of a Ukrainian family who find themselves in Siberia doing hard labor after returning from Argentina to their "homeland". Both drawings depict bitter satires of Soviet life, while being almost devoid of the particular qualities of caricature.

Some of Cymbal's caricatures were satires of the naivete of the Western allies, who allowed themselves to be shrewdly manipulated by the Soviet Union for its own imperialist plans. Among the very cunning caricatures were "Born in the ocean, buried in Teheran" and "The Conference in San Francisco". The latter shows delegates from various countries sitting gagged around a conference table while Stalin,Truman, and Churchill preside over the meeting with weapons concealed in their hands. A similarly humorous satire, "A Ukrainian Delegation to San Francisco", depicts a Soviet delegation from Moscow under the pretense of representing Ukraine. An excellent caricature is one named "The Trojan Horse", in which the Soviet Union's travesty of justice and the falsehood of its "democracy" and "peace" slogans are cleverly portrayed.

A number of caricatures also accurately portray Russian imperialism. For example, the drawing, "The Russian troyka", is both humerous and moving: A Ukrainian and a Belorussian serve the Russian master by pulling his chariot. In the same vein, the drawing, "The Common Cauldron", shows a huge kettle, in which various nationalities are being stirred by a hammer and a sickle for the purpose of creating one inseparable "Soviet nation". Cymbal also underscored the russification of the Czechs in a caricature which portrays a Czech worker in a Russian peasant outfit with a harness around his neck, looking in the mirror and proclaiming: "My, how it does suit me!"

A very unique satirical drawing on human rights in the Soviet Union shows the proverbial "see no evil, hear no evil, say no evil" monkeys covering their eyes, ears, and mouths.

Cymbal produced a great number of caricatures of Stalin, which were published in the paper "Mitla" (1945-1952). Stalin is shown in a great variety of forms, poses, and situations. In these political satires, the artist skillfully depicts Stalin's physical identity and lack of spiritual substance, along with his diabolical cleverness and imperialistic greed. These qualities are portrayed particularly well in Cymbal's travesty of Pushkin's poem, named "Lukomoria." This ingenious work of art consists of 16 pages of poetry, along with numerous satirical drawings, which are portrayals of Stalin and his regime. The artist as illustrator, skillfully brings to light the Russian ethos, as well as the despotism with which Russia ruled throughout the years. After appearing first as a separate publication, this work was reprinted again in 1952 in the paper "Mitla", to the delight of its readers.

Although humor in Ukrainian literature existed in various forms, the art of caricature was never prominent. In Ukraine, this particular genre developed first in Lviv (the western region of Ukraine) in the 1860's. However, it should be stressed that these caricatures, while very satirical in nature, were practically devoid of humor and, in this regard, did not meet the full standards of true caricature. Even as late as the 1900's, the caricatures of such artists as Pstrak continued to have these qualities in common.

In the eastern part of Ukraine the development of caricature was delayed until the 1880's, possibly because of czarist efforts to stifle Ukrainian culture by prohibiting publishing in the Ukrainian language. Furthermore, it was not until the early 1900's that humor began to accompany satire, although most of the caricatures were devoid of true Ukrainian spirituality.

The first genuinely humorous caricatures arose in Ukraine during World War I, at the time when the illustrious artist, Sorochtey, became prominent by rejecting traditional realism and fully embracing the expressionistic style. Another prominent contemporary artist was E. Kozak ("Eko"), who won wide acclaim for his humorous satirical caricatures. His popularity continued to grow in Germany and also after his emigration to America.

While Kozak's caricatures were truly humorous, those of Victor Cymbal, although far from being devoid of humor, were primarily incisive political satires, often with tragi-comic overtones. In depicting facial features and body forms in action, Cymbal demonstrated his originality, wit, cleverness, and an astute grasp of discrete situations and the ethos of the people.

Thus, in addition to his formidable accomplishments in graphic arts and painting, Victor Cymbal also displayed an extraordinary talent for caricature. Given the political situation of Ukrainians in the USSR and abroad, Cymbal's work represents a unique contribution to the history of Ukrainian art.

Ivan Keyvan

„Общий котєлок". 1945.
"The common cauldron." 1945.

С. С. С. Р.
Двіркун 45.

Обдарування „національними" прапорами братреспублік. 1945.
The granting of "national" banners to brotherly Republics. 1945.

Б.С.С.Р.
У.С.С.Р.
Двірку
45

Українська делеґація до Сан Франціско. 1945.
Ukrainian delegation to San Francisco. 1945.

У.С.Р.Р.
Івіркун 45.

Конференція в Сан Франціско. 1945.
The San Francisco conference. 1945.

Цвіркун
45.

Суть і вигляд. 1945.
Substance and appearance. 1945.

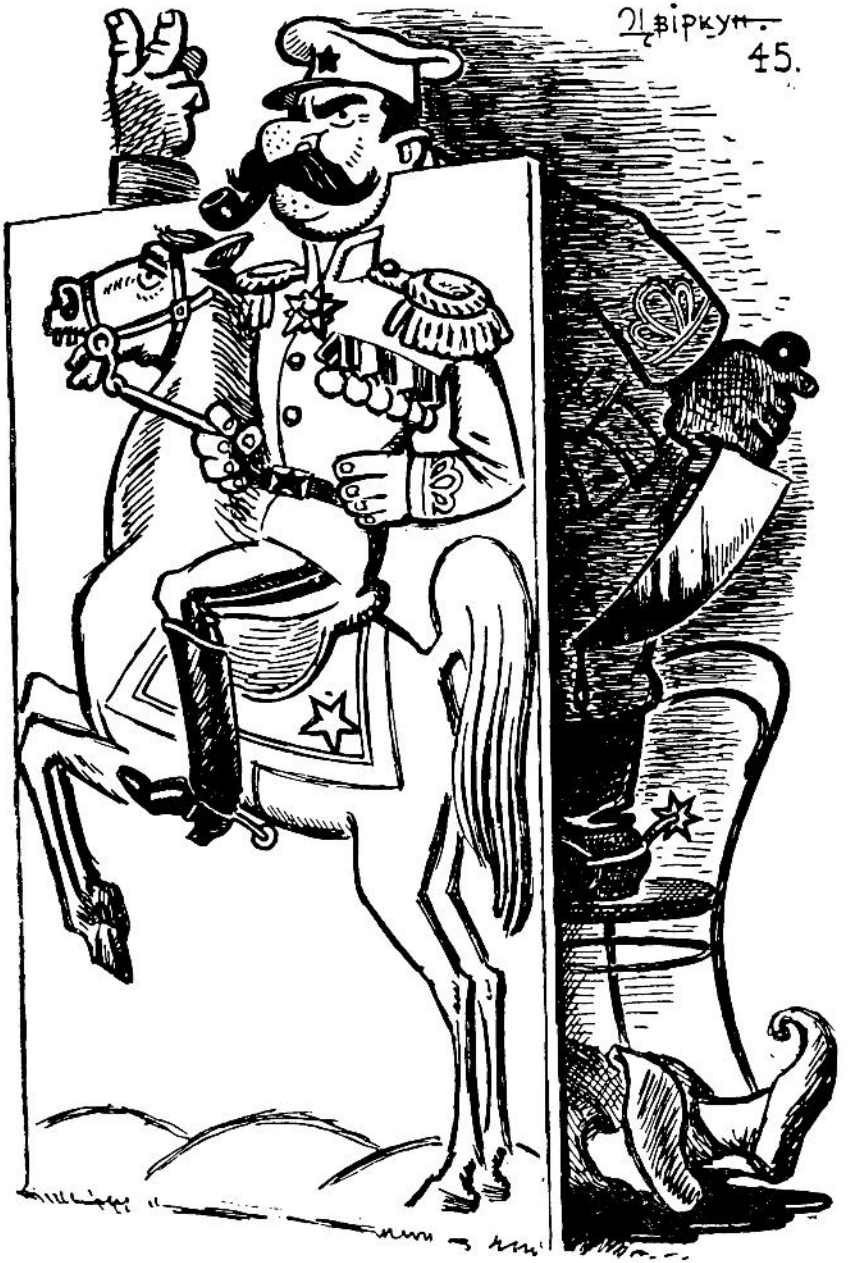
21 вірку
45.

Рефлексії з Нюренберґу: грядучий процес. 1945.
Reflections from Nuremberg: the future trial. 1945.

Жорстоке, пузате,
Величезне, мохнате,
Розсілось, розляглось,
Давиться а жере.

Кузьма Прутков. 1945.

Ferocious and paunchy,
Enormous and shaggy,
Sprawling and stretching,
Choking but gorging.

Kuzma Prutkow. 1945.

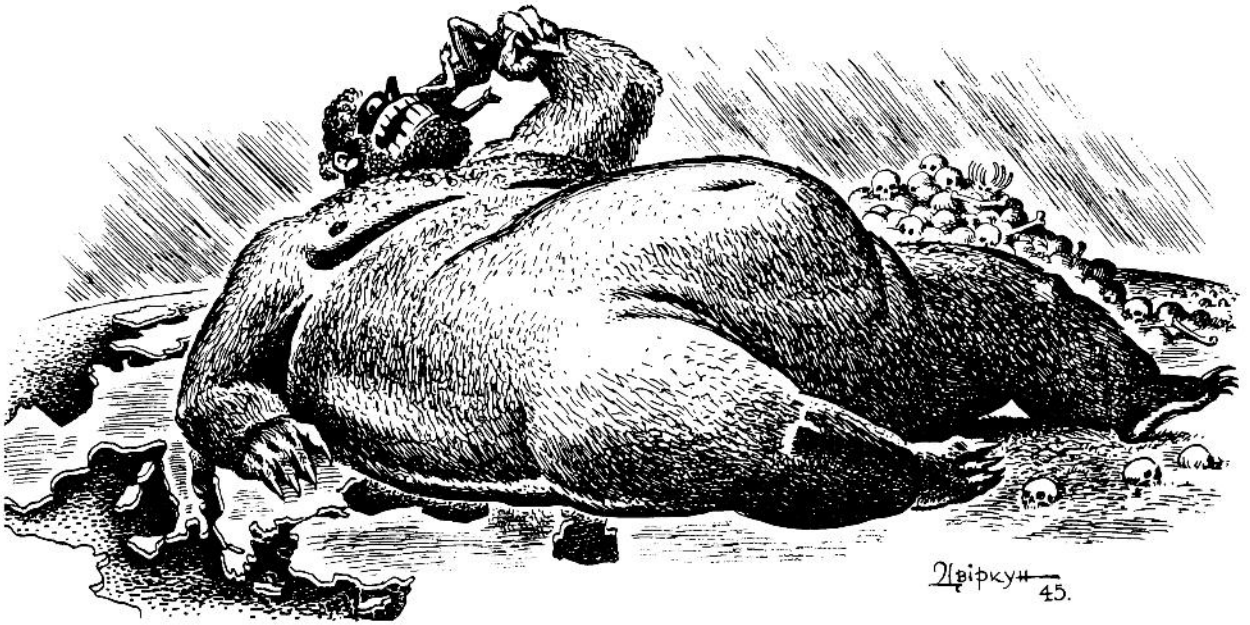
Дрібкун
45.

„Где стала русская нога, там русская земля". 1945.
The Russian claim their own wherever they have tread. 1945.

С. С. Р.
Звіркун 43.

Тісний чобіт. 1945.
The ill-fitting boot. 1945.

ТРІЄСТ
Івіркун
45

Ангел миру.
The angel of peace.

Династія Джугашвіліних: Його пролетарська главковерхність Йосиф I.
Dzhugashvillis' dynasty: His proletarian majesty Joseph I.

Висока політика.
High politics.

Атлантическая
Чарта

Завелись будяки.
Weeds have appeared.

Народився в Океані, поховали в Тегерані.
Born in the Ocean, buried in Teheran.

Новий Буквар.
The new school primer.

Атлантійський
чартер
Атлантійський
Чартер.
1940-1943

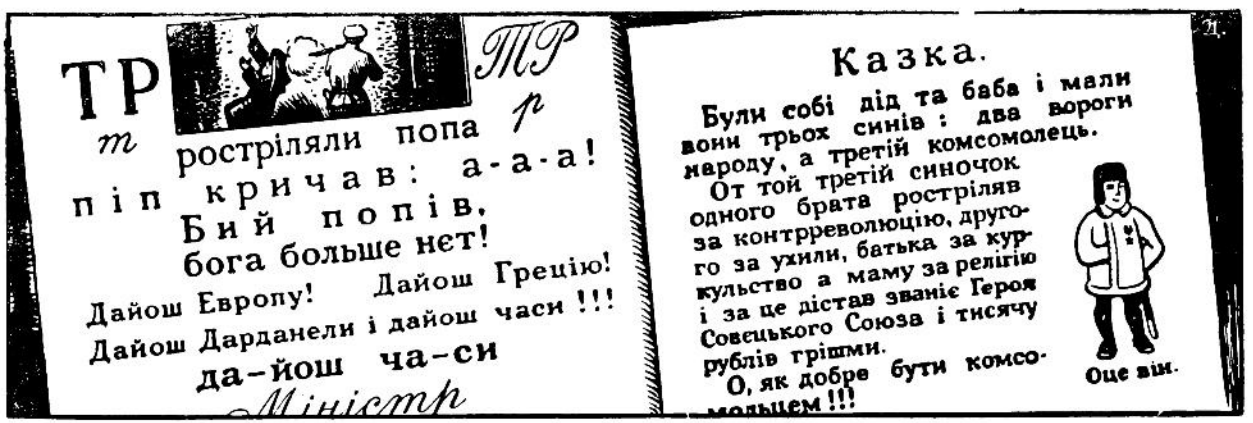
ТР
ТР
т ростріляли попа р
піп кричав: а-а-а!
Бий попів,
бога больше нет!
Дайош Европу! Дайош Грецію!
Дайош Дарданели і дайош часи !!!
да-йош ча-си
Міністр
Казка.
Були собі дід та баба і мали вони трьох синів: два вороги народу, а третій комсомолець.
От той третій синочок одного брата постріляв за контрреволюцію, другого за ухили, батька за культство а маму за релігію і за це дістав званіє Героя Совецького Союза і тисячу рублів грішми.
О, як добре бути комсомольцем !!!
Оце він.

До Монтевідео приїхав з Москви коробейник з ріжними „безделушками".
The arrival in Montevideo of a peddlar from Moscow with various knick-knacks.

Лист з Батьківщини.
A letter from the Homeland.

„По дороге столбовой бегал парень молодой".
Running on the highway.

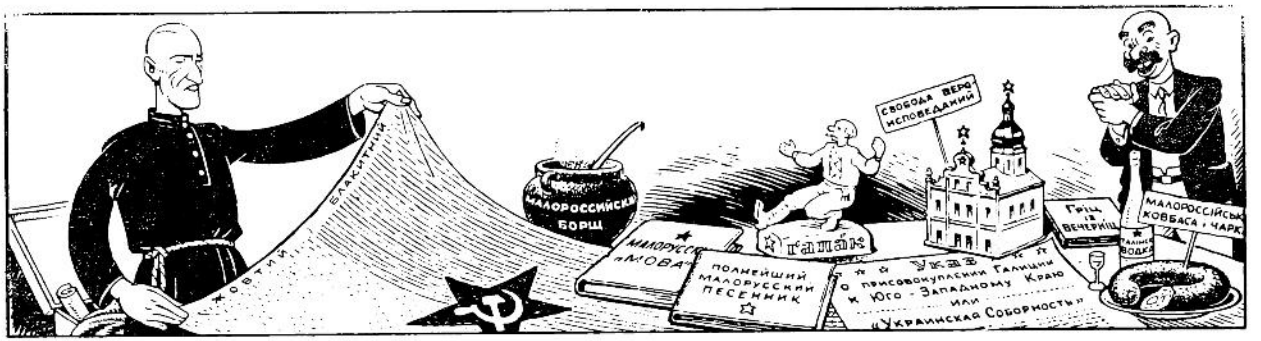
МАЛОРОССІЙСКІЙ БОРЩ
СВОБОДА ВЕРО ИСПОВЕДАНІЙ
ГРІЧЬ И ВЕНЕРИЦЪ
МАЛОРОССІЙСЬКА КОВБАСА І ЧАРК
ПОЛНЪЙШІЙ МАЛОРУССКІЙ ПЕСЕННИКЪ
О ПРИСОВОКУПЛЕНІИ ГАЛИЦИИ И ЮГО-ЗАПАДНОМУ КРАЮ
ИЛИ
«УКРАИНСКАЯ СОБОРНОСТЬ»

Ні корови,
ні свині,
Тільки Сталін
на стіні.
ЛЮЛЬКИН

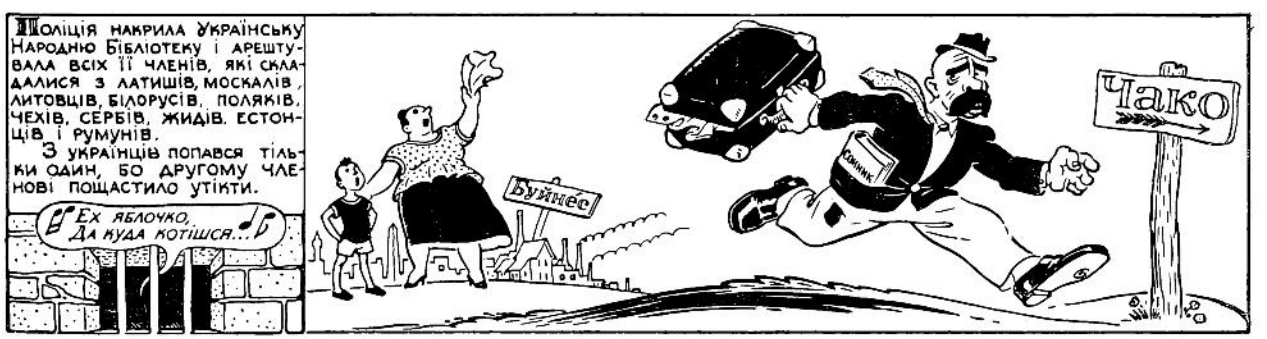
Поліція накрила Українську Народню Бібліотеку і арештувала всіх її членів, які складалися з латишів, москалів, литовців, білорусів, поляків, чехів, сербів, жидів, естонців і румунів.
З українців попався тільки один, бо другому членові пощастило утікти.
Ех яблочко,
Да куда котішся...
Буїнес
КОМІНТ
Чако

Русская тройка.
Russian "troyka".

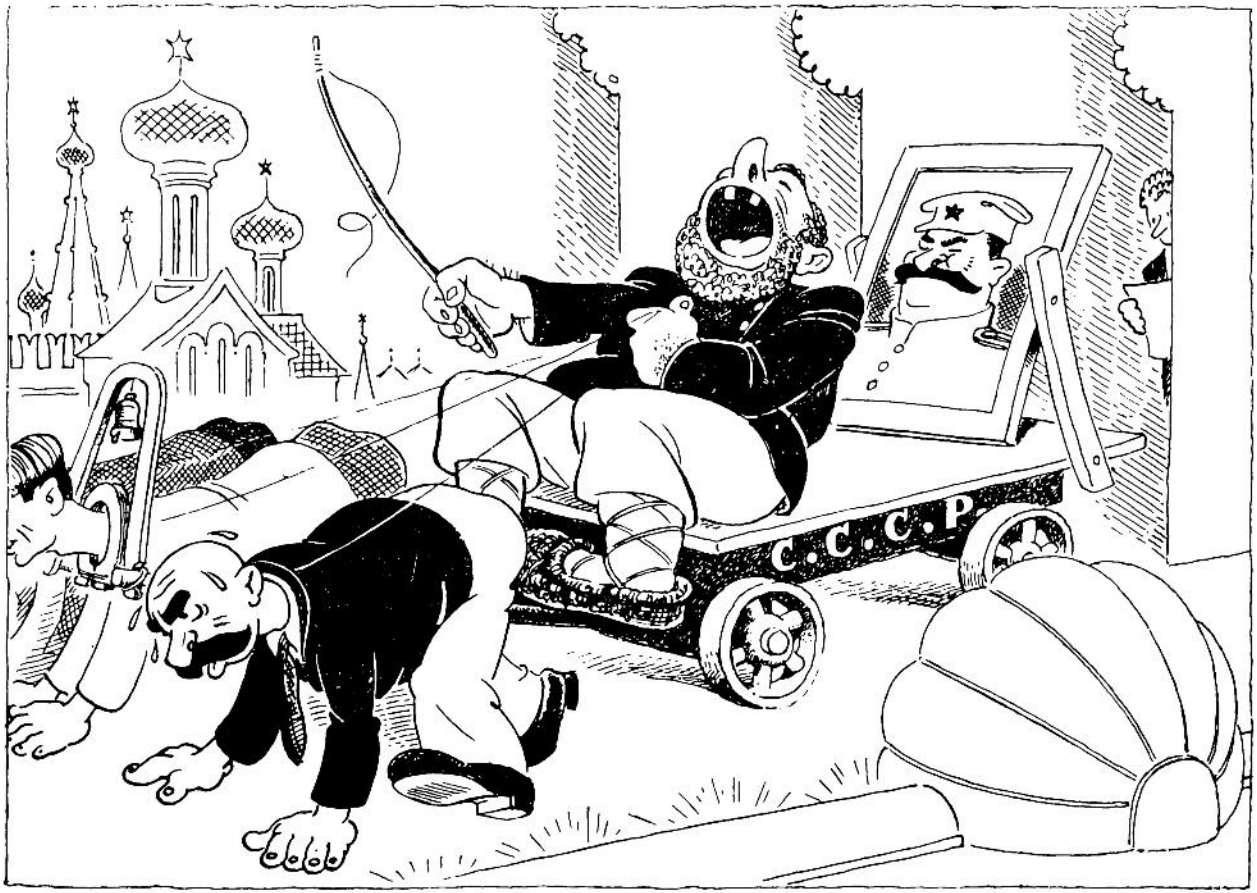
C.C.C.P

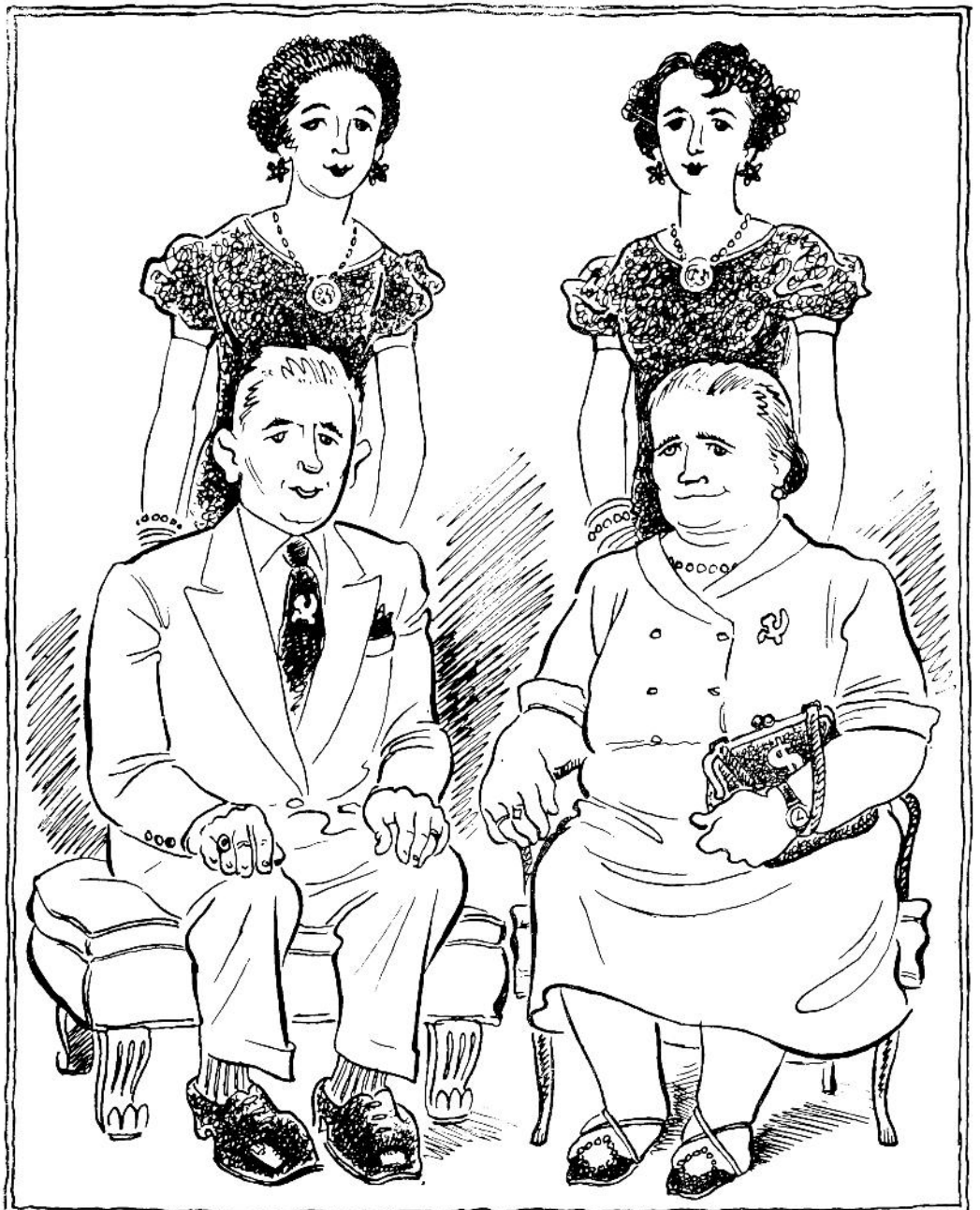

Родина Левчуків: комуністичні активісти в Аргентіні.
The family of Levchuk: communist activists in Argentina.

Родина Левчуків: після повороту в комуністичну „Батьківщину".
The family of Levchuk: following the return to the communist "Homeland".

Геть з погонами і орденами.
Away with insignias and medals.

Zimbal.

Троянський кінь. 1946.
The Trojan Horse. 1946.

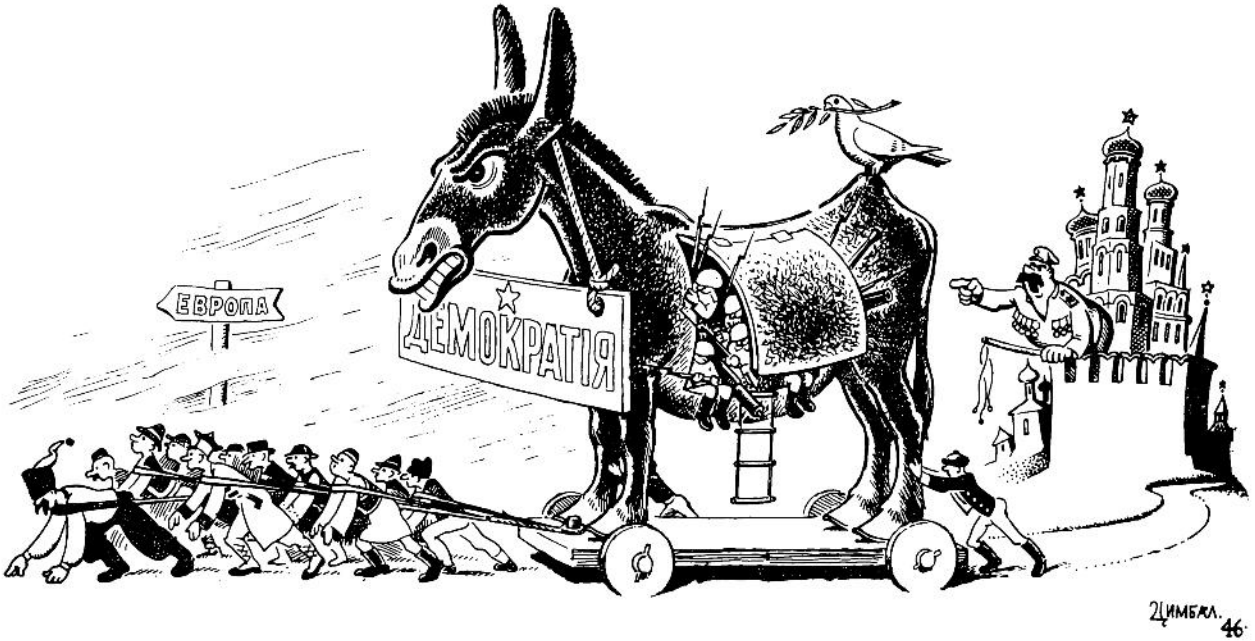
ЕВРОПА
ДЕМОКРАТІЯ
Цимбал. 46.

Не все проходить через глотку.
Not everything that is gorged can be consumed.

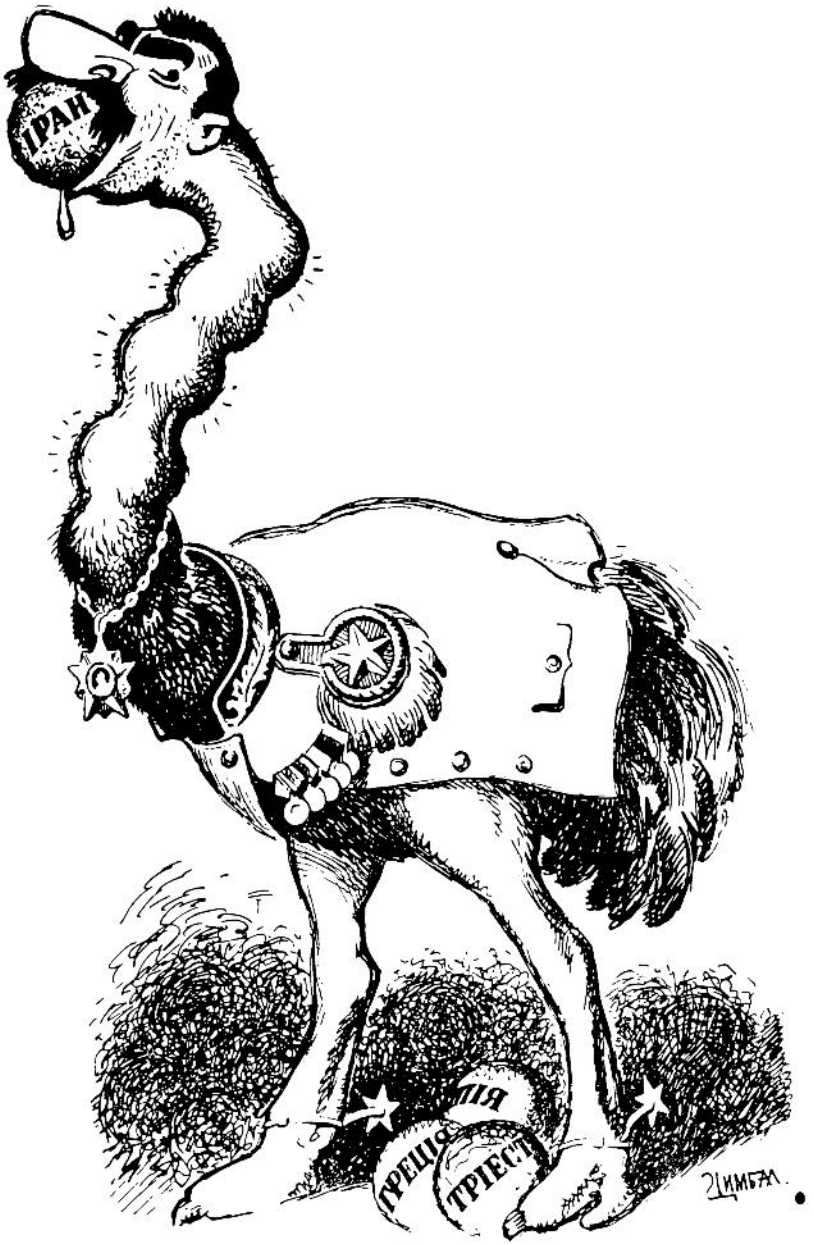
ІРАН
ІЯ
ТРІЄСТ

У пошуках точки опертя.
Searching for support.

Цимбал.

Дивись кого визволяти після Індонезії!
Who is to be liberated after Indonesia!

ЧЕРНО МОРЕ
Цимбал.

А Васька слухає і їсть.
The cat observes and pounces.

ROM
ČESKOSLOVENSKO
MAGYAR
DEUTSCH
POLSKA
LATVIA
EESTI
CHINA
中華民國
COREA-조선

„Треба всюди, добрі люди, приятеля мати".
"We always need a friend, good people."

Екзарх Компраха: „Дайош Господи... дайош".
Soviet Orthodoxy.

ЭИМБАЛ

Швейк: „Як же воно мені гарно пасує". 1948
Shveyk: "My, how well it suits me!" 1948.

MADE IN USSR

Прокрустове ложе. 1948.
The Procrustean bed. 1948.

СОСТРЯПАНО
В С.С.С.Р.
ЦИМБАЛ. 48.

„Москва — второй Рим".
"Moscow—the second Rome".

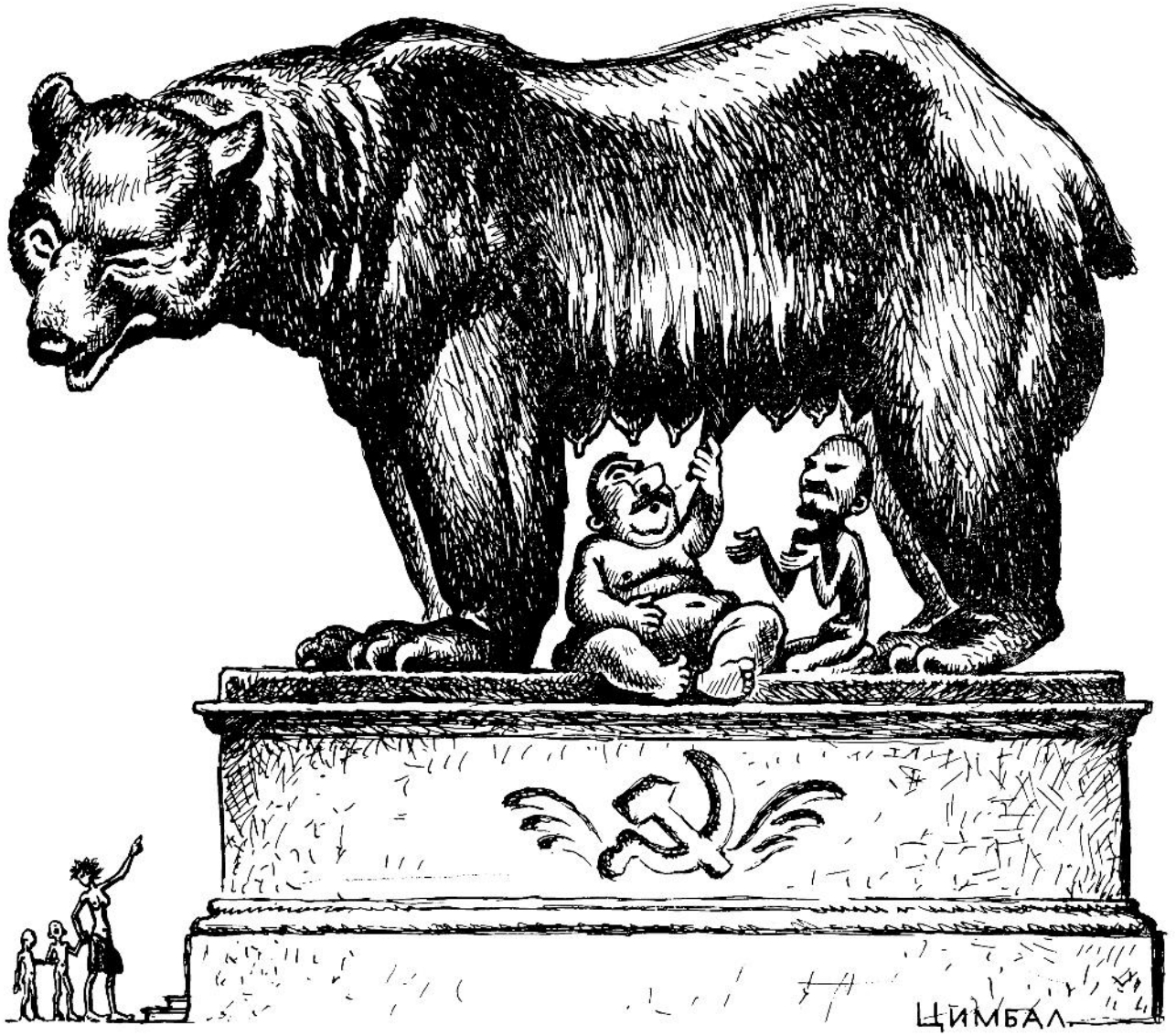
ЦИМБАЛ

„Джуґаконда" (Совєтський Джоконда).
"Dzhugakonda" (Soviet Gioconda)

ДЖУГАШВИЛИ

З палацу Совєтів — привіт Леніна світовому пролетаріяту.
Lenin's greetings to the world's proletariat from the palace of Soviets.

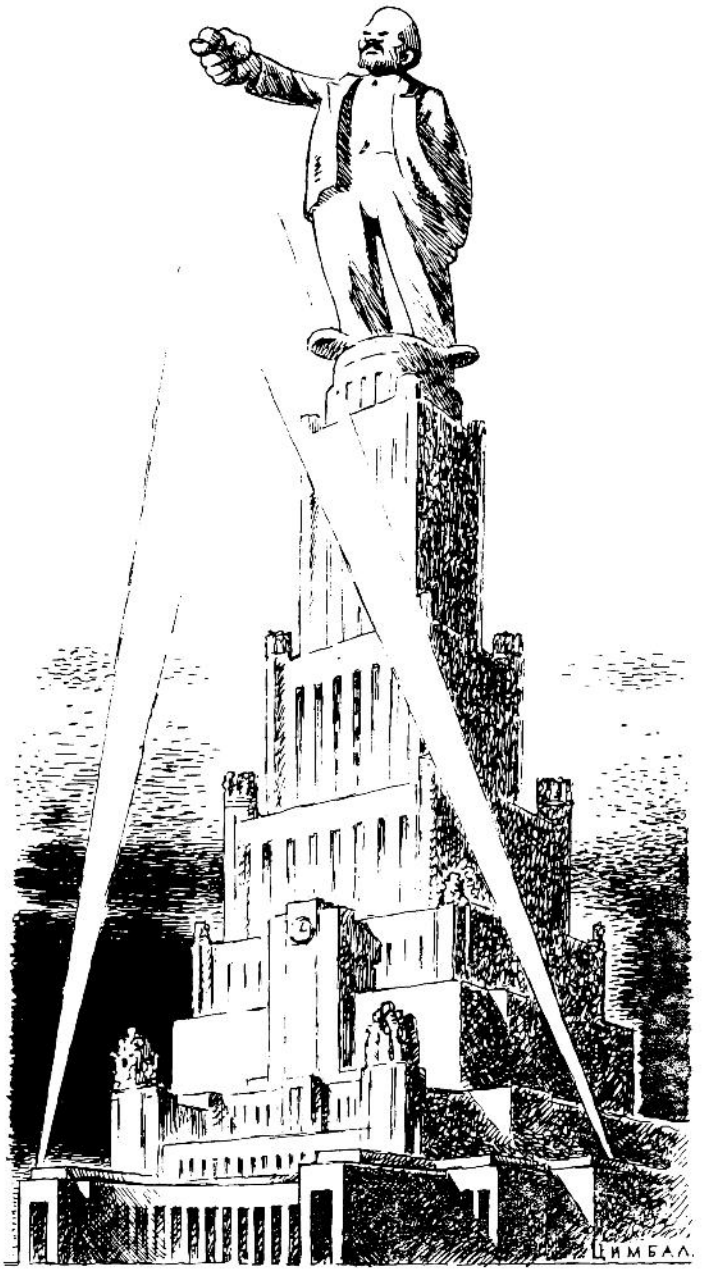
ЦИМБАЛ.

„Сам собі не ворог".
"Not an enemy to oneself".

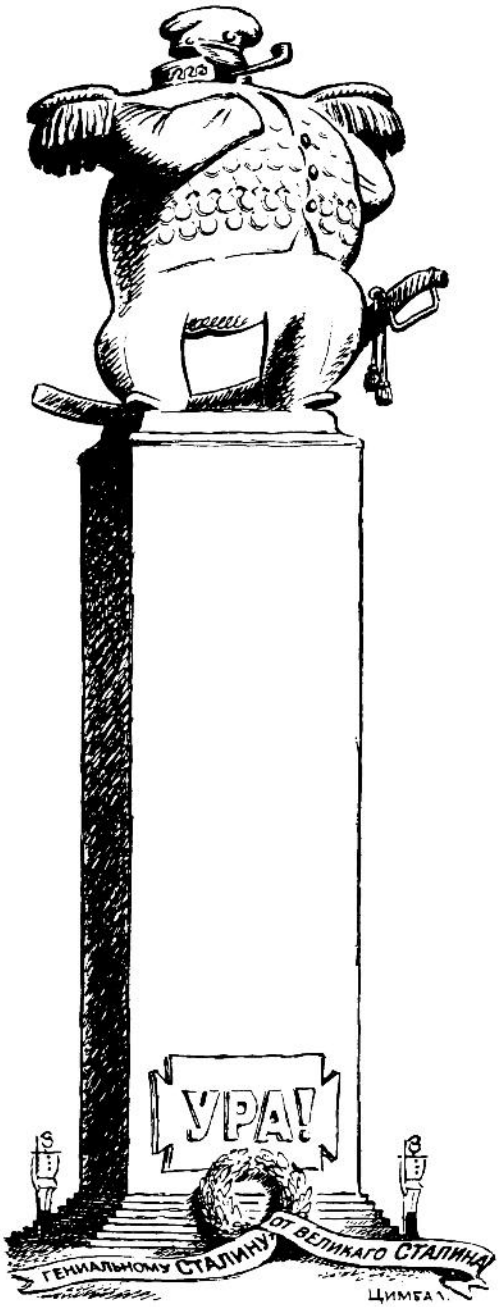
УРА!
ГЕНИАЛЬНОМУ СТАЛИНУ
ОТ ВЕЛИКАГО СТАЛИНА
Цимбал

Погляд повний „поваги".
The "restpectful" glance.

UN

За рибкою в каламутній воді.
Fishing in turbid waters.

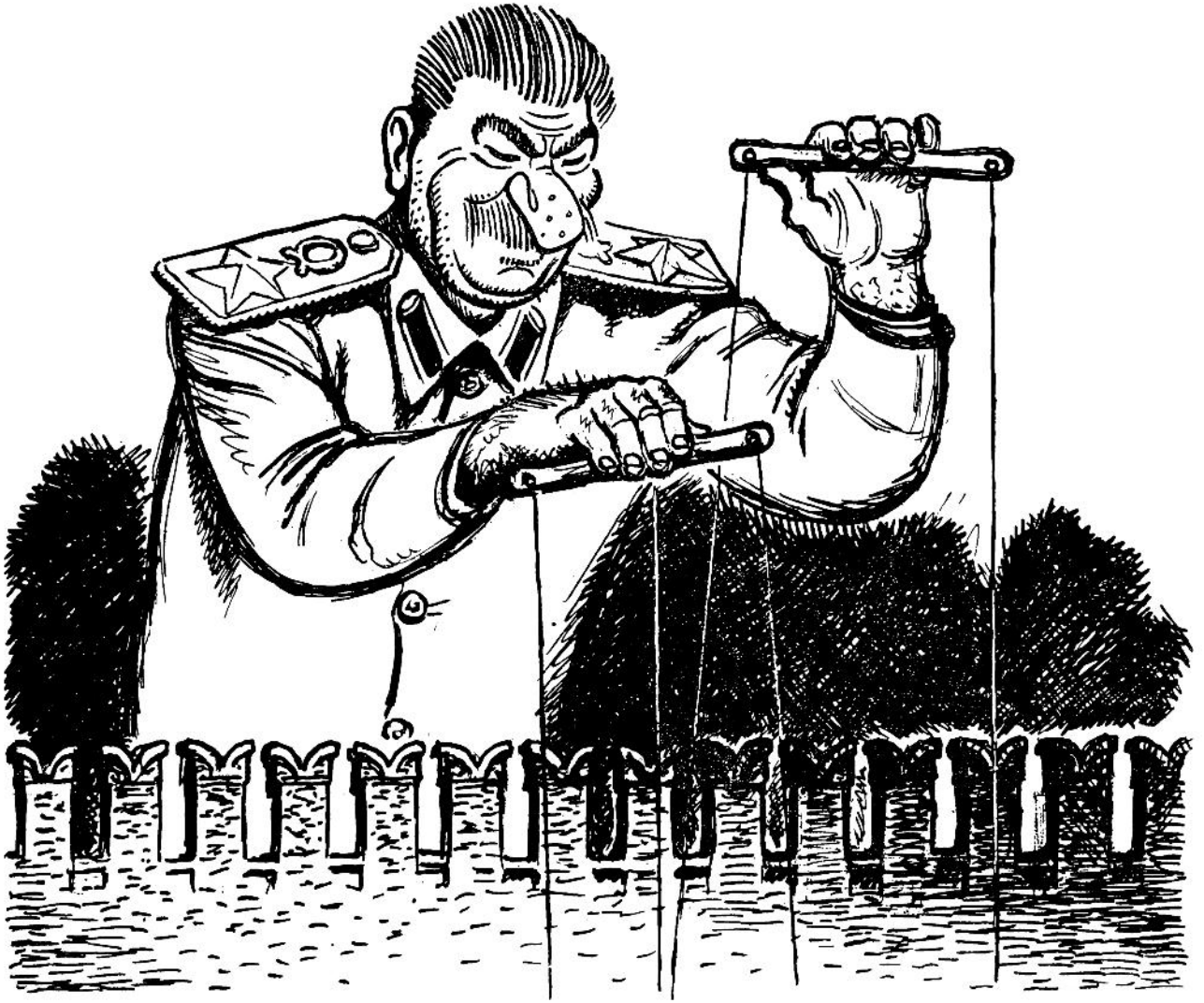

Ворог людства.
The enemy of mankind.

МІЖНАРОДНІЙ ТРИБУНАЛ У НЮРЕНБЕРЗІ.

ІМЕНЕМ [illegible] Йосип Віссаріонович Джугашвілі (Сталін)

- ВОРОГ ЛЮДСТВА №1 -

І НАЙБІЛЬШИЙ ВОЄННИЙ ЗЛОЧИНЕЦЬ

ОБВИНУВАЧ: [illegible]

ЗАХИСНИК: [illegible]

ОСВІДОМЛЮВАЧ: [illegible]

Цимбал. 50

Голуб миру. 1950.
The dove of peace. 1950.

Цимбал. 50.

Московські голуби миру. 1950.
Moscow's "Peace Doves". 1950.

Цимбал. 50.

Серенада над Сеною. 1950.
Serenade on the Seine. 1950.

Цимбал. 1950

Відбудова О.Н.: „Гей да ухнем!". 1950.
Reconstruction of the U.N. 1950.

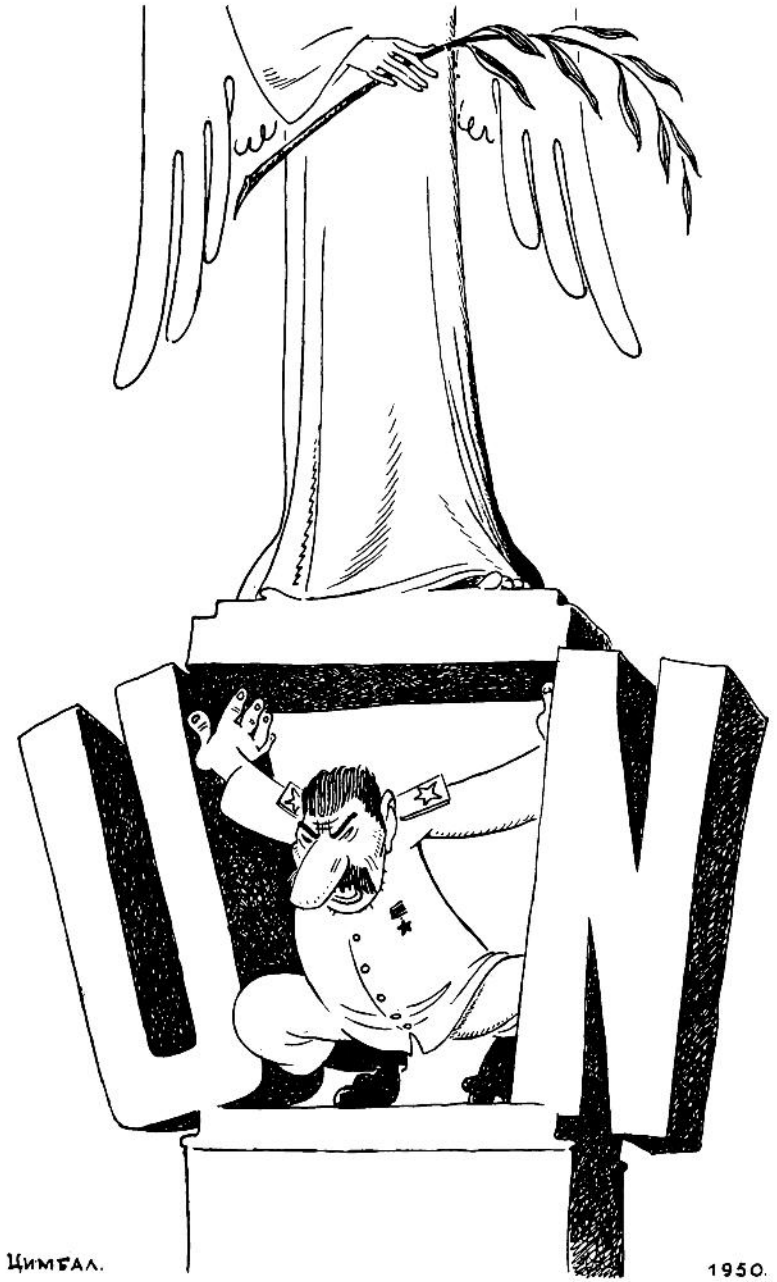
Цимбал.
1950.

Президент Труман: „Бути, чи не бути". 1951.
President Truman: "To be, or not to be". 1951.

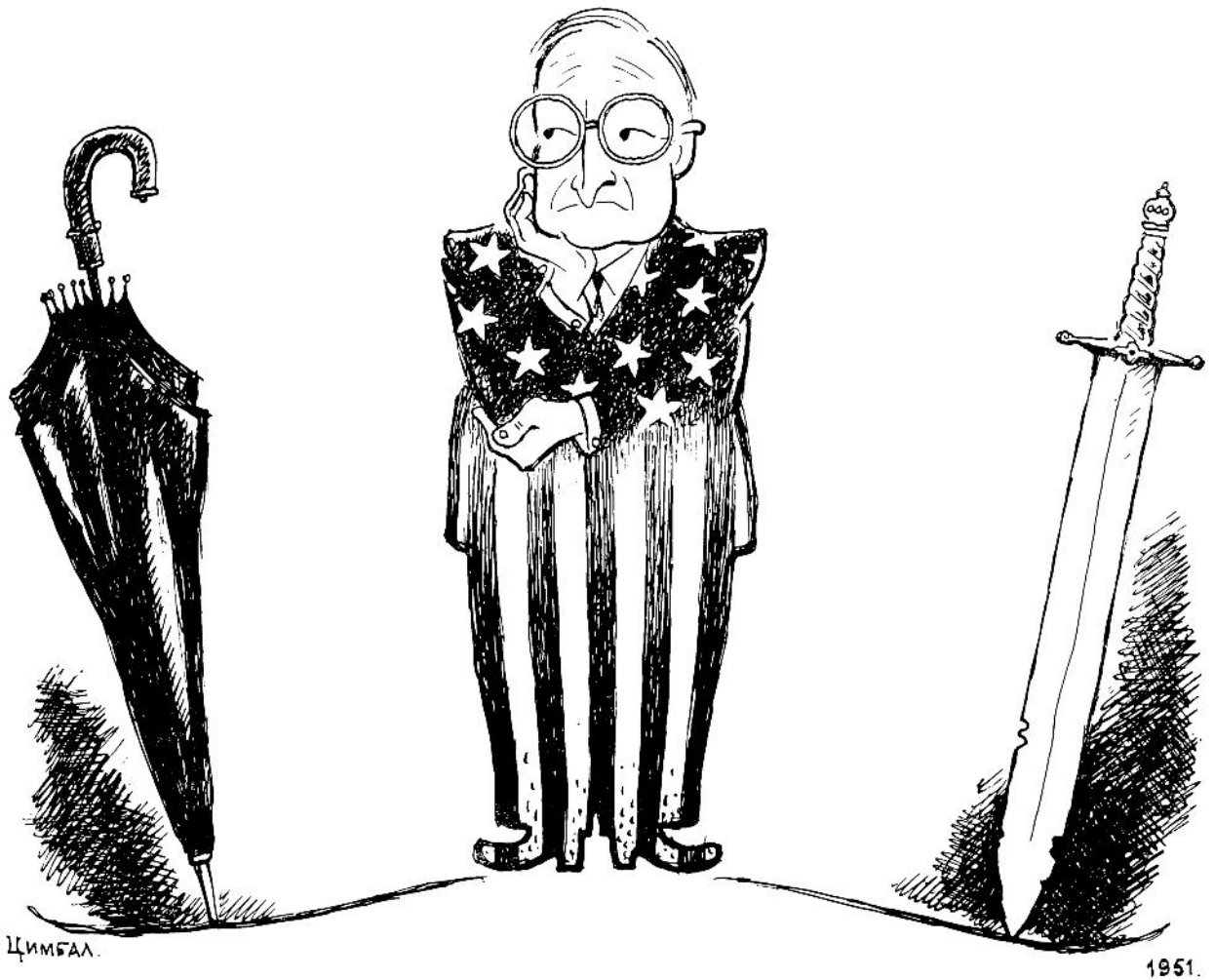
Цимбал.
1951.

Совзакон: не бачити, не чути, не говорити. 1951.
Soviet law: see no evil, hear no evil, speak no evil. 1951.

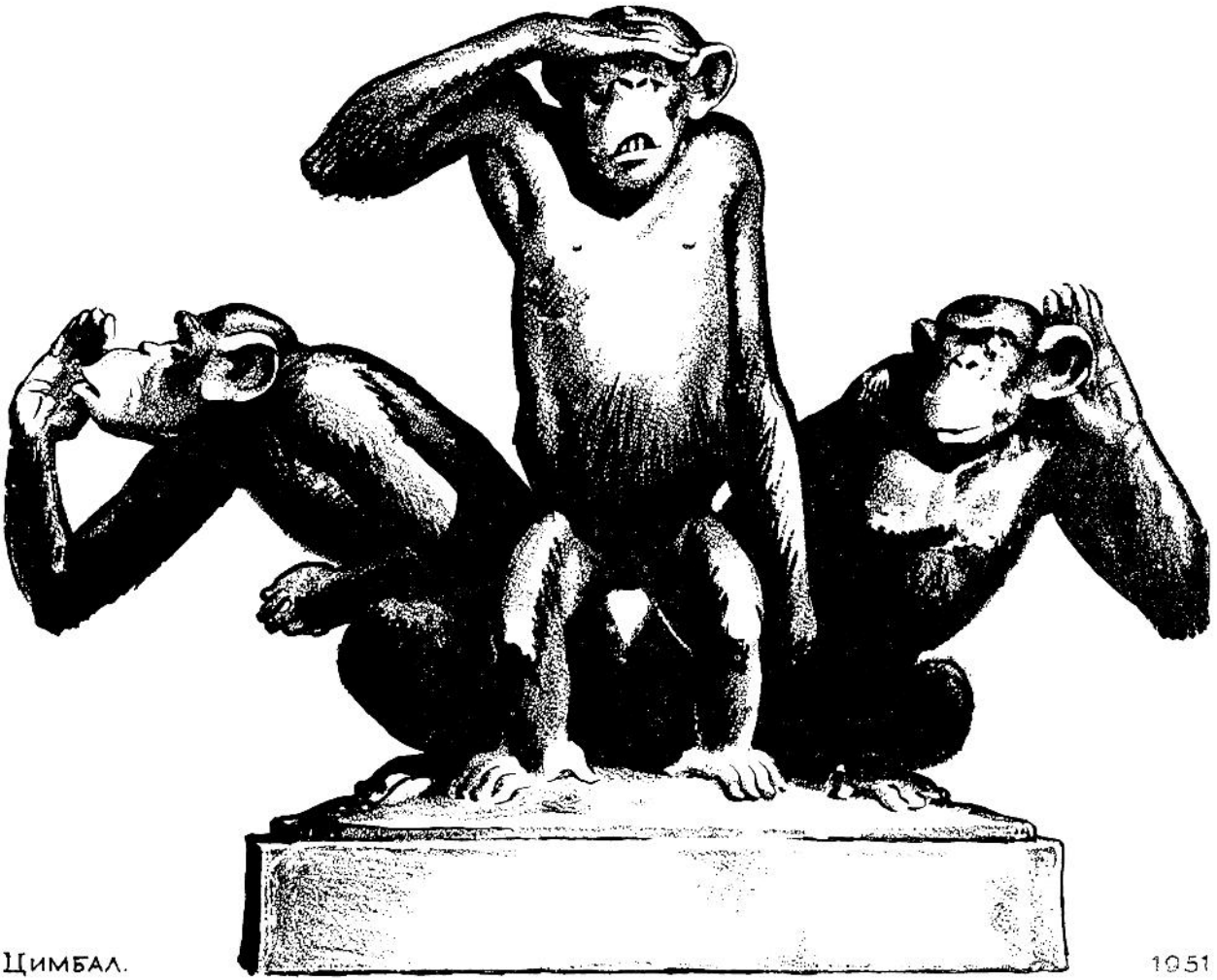

Цимбал. 1951

Совпам'ятник.
Soviet memorial.

The sensational pig,

Поворот на „Родіну". 1953.
Return to the "Homeland". 1953.

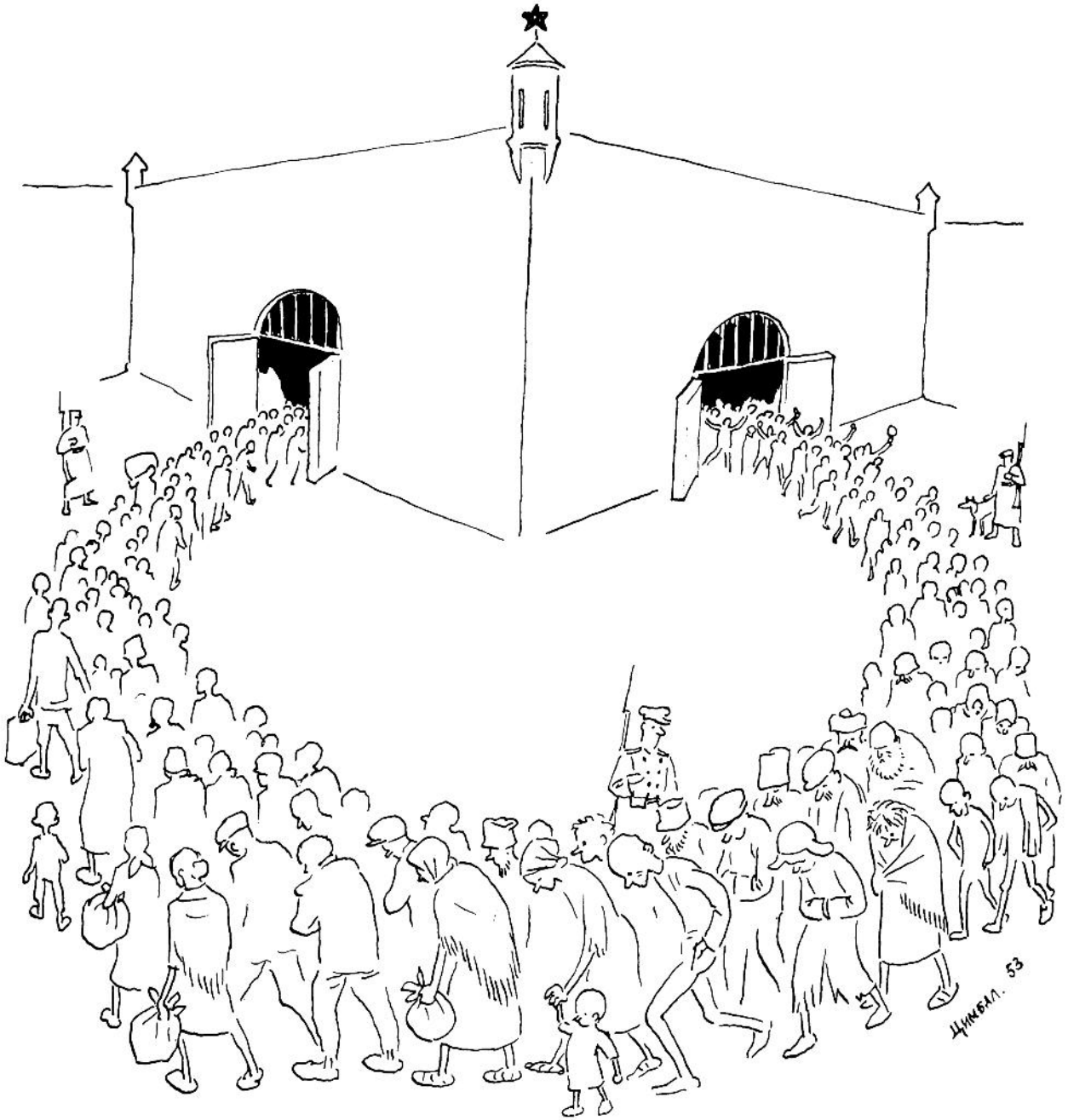

В погоні за Німеччиною.
In pursuit of the Germans.

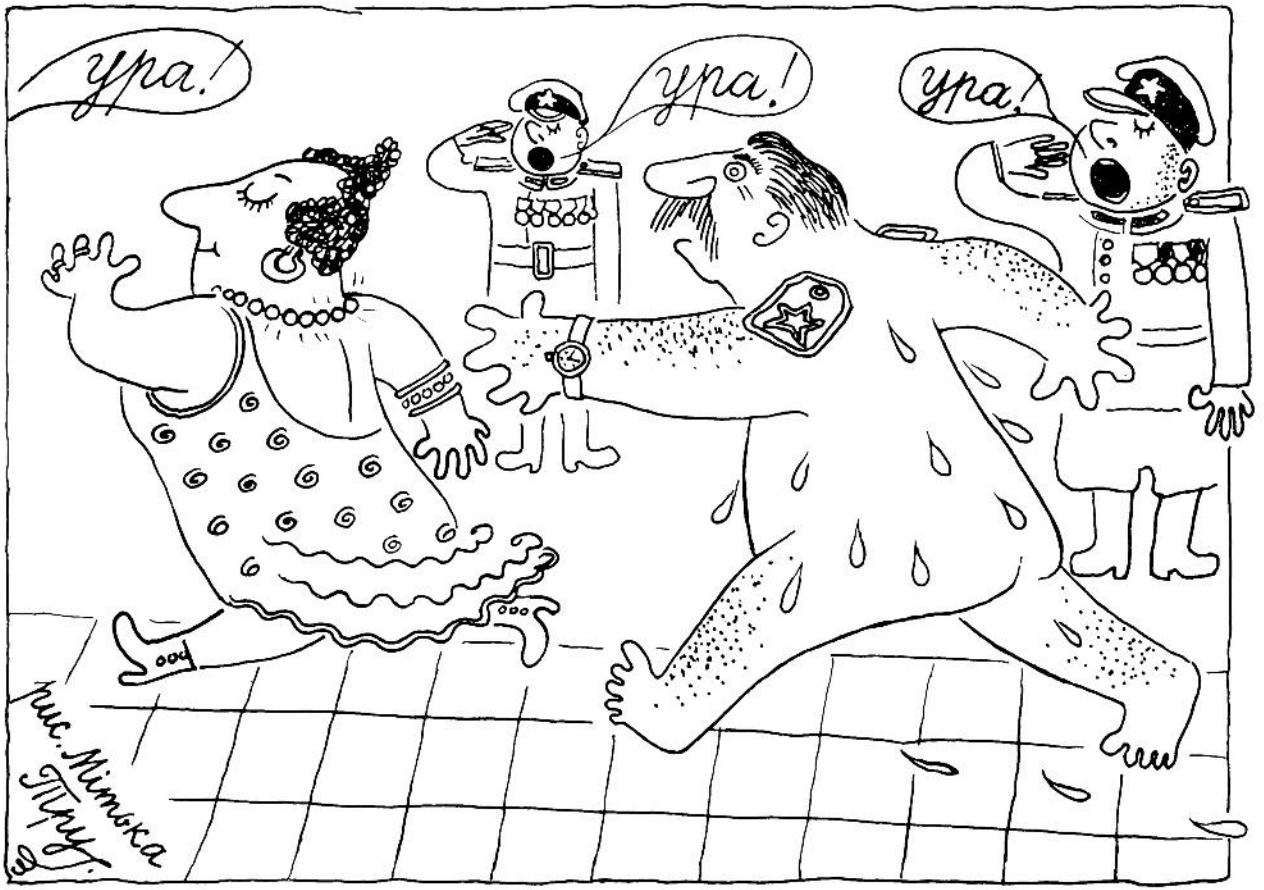
ура!
ура!
ура!
рис. Мітюка Пічуг.

Прихильники Нассера запроєктували новий пам'ятник у Суезі. 1957.
The new memorial in Suez proposed by Nasser's supporters. 1957.

Ще один „спутнік".
Yet another "Sputnik".

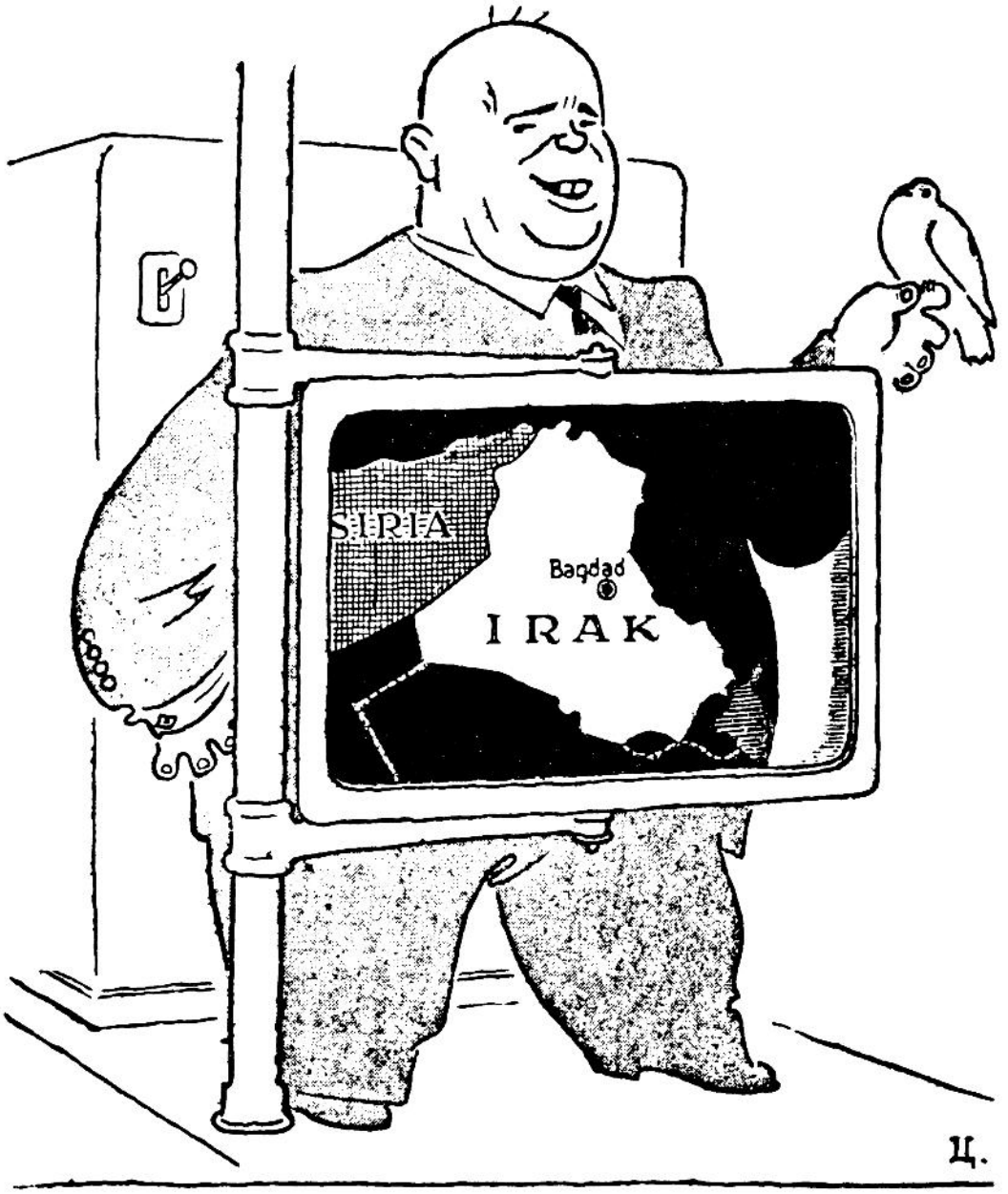
SIRIA
Baqdad
IRAK
Ц.

21-ий злет нечистої сили в Москві відбувся під гаслом „Дайош Америку!". 1959.

The Motto "On to America!" marked the occasion of Satan's 21st descent in Moscow.

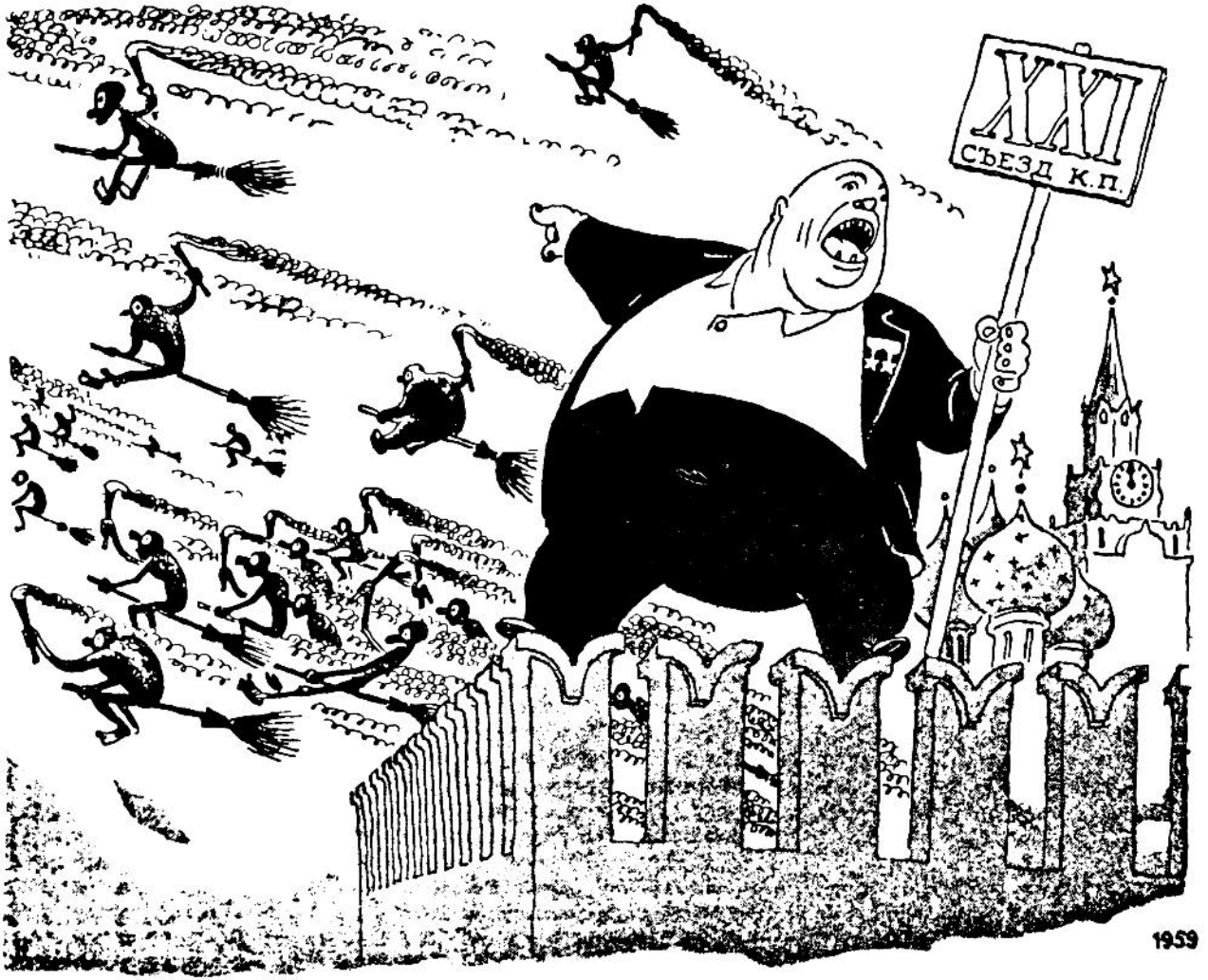
XXII
СЪЕЗД К.П.
1959

ЛУКОМО́РІЯ

НАДЗВИЧАЙНИЙ ОПИС УЯВНОГО КАЗКОВОГО ЦАРСТВА, ЯКЕ ВИТВОРИВ ОЛЕКСАНДЕР СЕРГЄЄВИЧ ПУШКІН. В НЬОМУ ЧИТАЧ ПОБАЧИТЬ, ЯК ПОЕТ, ВОЛОДІЮЧИ ДАРОМ ПРОРОЦТВА, НАКРЕСЛИВ ЯРКИЙ ОБРАЗ СУЧАСНОЇ СОЦІЯЛІСТИЧНОЇ „РОДІНИ".

ВСТУП

НЕ ТІЛЬКИ ЗАХІДНЯ ЕВРОПА МАЛА ЯСНОВИДЦЯ НОСТРАДАМУСА. РОССІЇ СУДИЛОСЬ МАТИ ТАКАЖ СВОГО ВІЩУНА ДОЛІ, ЯКИЙ З ПОДИВУГІДНОЮ ТОЧНІСТЮ ПЕРЕДБАЧИВ ПОДІЇ, ЩО ЇХ СЬОГОДНІ ПЕРЕЖИВАЄМО.

ЦЕ БУВ ОЛЕКСАНДЕР СЕРГЄЄВИЧ ПУШКІН.

У СВОЇЙ ВІДОМІЙ ПОЕМІ ВІН ДАВ ВИКЛЮЧНИЙ ОБРАЗ ШИРОКОЇ „СТРАНИ" — „ЛУКОМОРІЇ"[1]) — І ЇЇ МЕШКАНЦІВ — ЛУКОМОРІВ.

НЕМАЄ СУМНІВУ, ЩО ПОЕТ ПІД ЛУКОМОРІЄЮ РОЗУМІВ КРАЇНУ, В ЯКІЙ „ЖИТЬ СТАЛО ЛУЧШЕ, ЖИТЬ СТАЛО ВЕСЕЛЕЙ".

ТІЛЬКИ В ЦЬОМУ РОЦІ ПОЩАСТИЛО МЕНІ ВИЯВИТИ ЗАХОВАНІ В КАЗКОВУ ФОРМУ СИМВОЛИ Й ОБРАЗИ ПРОРОЦТВ О. С. ПУШКІНА.

ПУБЛІКУЮЧИ ЦЮ ІЛЮСТРОВАНУ ПОЕМУ, Я НАМАГАВСЯ ЗЛЕГШИТИ РОЗУМІННЯ І ЗНАЧЕННЯ ТАКОГО ГЛИБОКОГО ПРОРОЦТВА.

Віктор Цимбал

[1]) Лукоморія: складне слово. ЛУК — по-російськи: цибуля. (Allium cepa) і МОРИТЬ — прим. морить голодом.

Є в Лукоморії Труп зелений,
На Трупі — золотий ланцюг.
Вночі і вдень там Кіт Учений
По ланцюгу бреде навкруг.

Іде „навправо" — спів заводить,

„Наліво" — казку бубонить.

Там „чудеса". Там „лєшій" бродить,

Русалка на гіллях сопить.

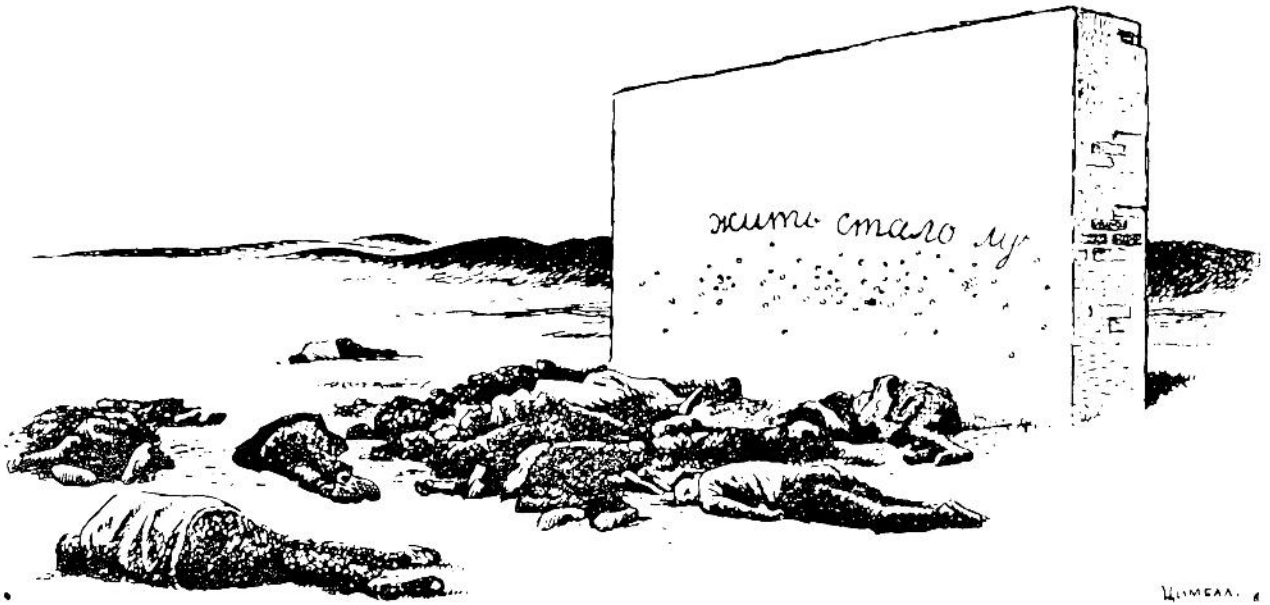

Там на невиданих доріжках
Сліди нечуваних страхіть.

Хатинка на кур'ячих ніжках
Без вікн, без дверей стоїть.

В. Ц.

Там ліс і яр примари вкрили,

Там на зорі вдаряють хвилі
Об тихий беріг, самітний,
І купа дядюшок прекрасних
Ордою з хвиль виходить ясних,
А з ними політрук морський.

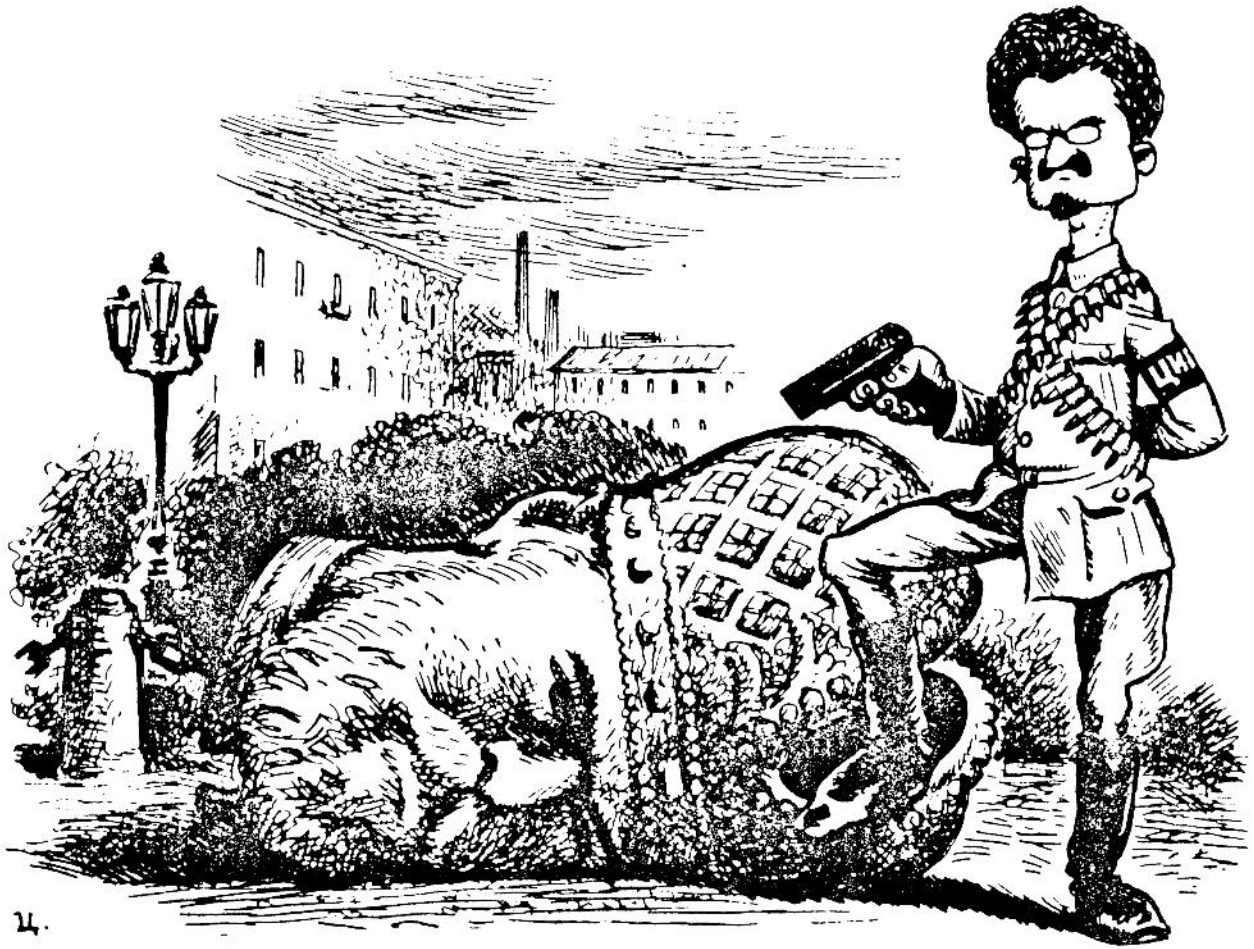

Там королевич мимоходом
Полонить русского царя.

Там на очах всього народу,
Через ліси, через поля
Чаклун несе богатиря

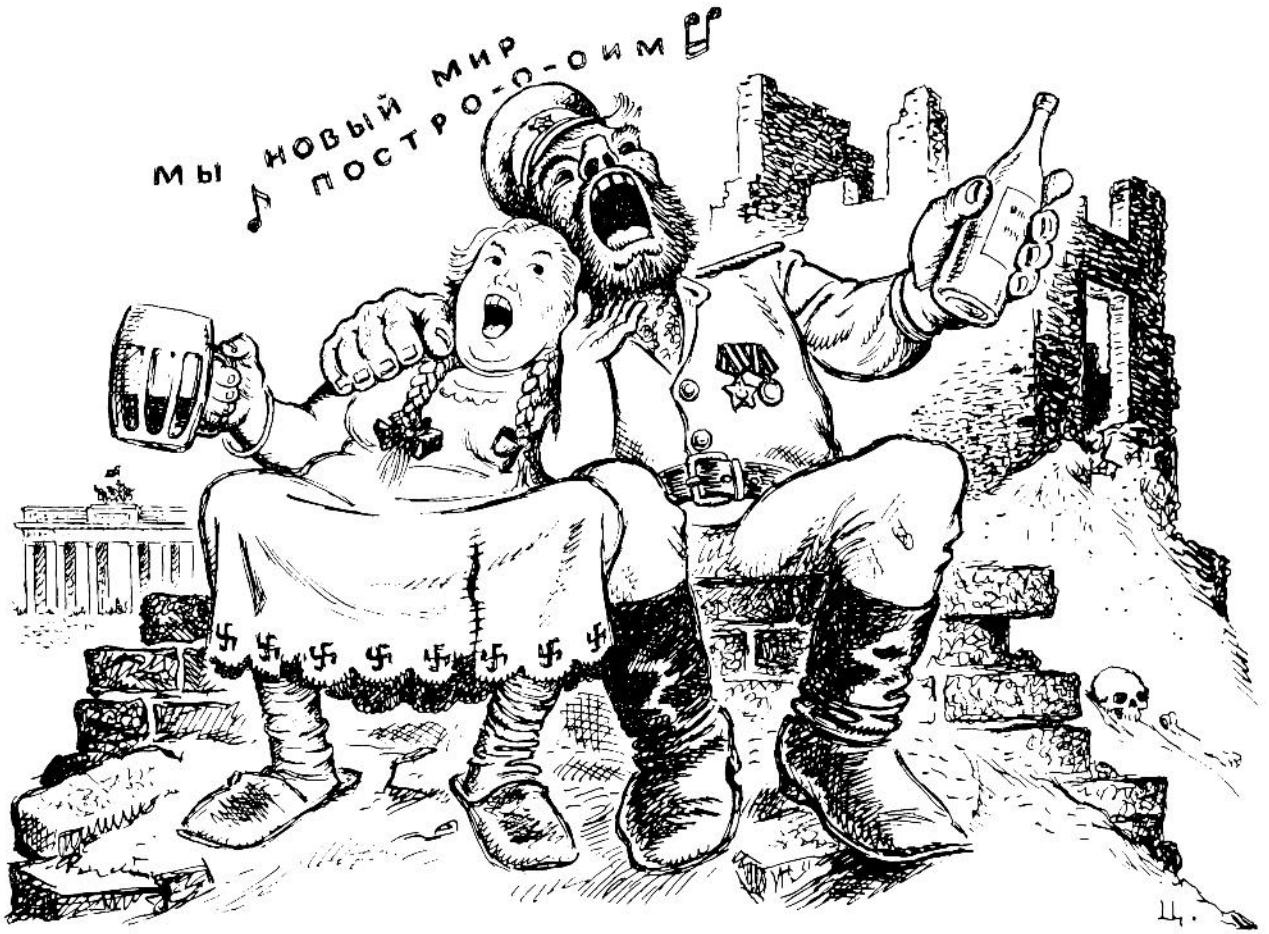

Царівна там в в'язниці тужить,
А сірий вовк їй вірно служить...

Там ступа з бабою-Ягою
Іде-бреде сама собою.

Там цар Кащей над златом чахне,

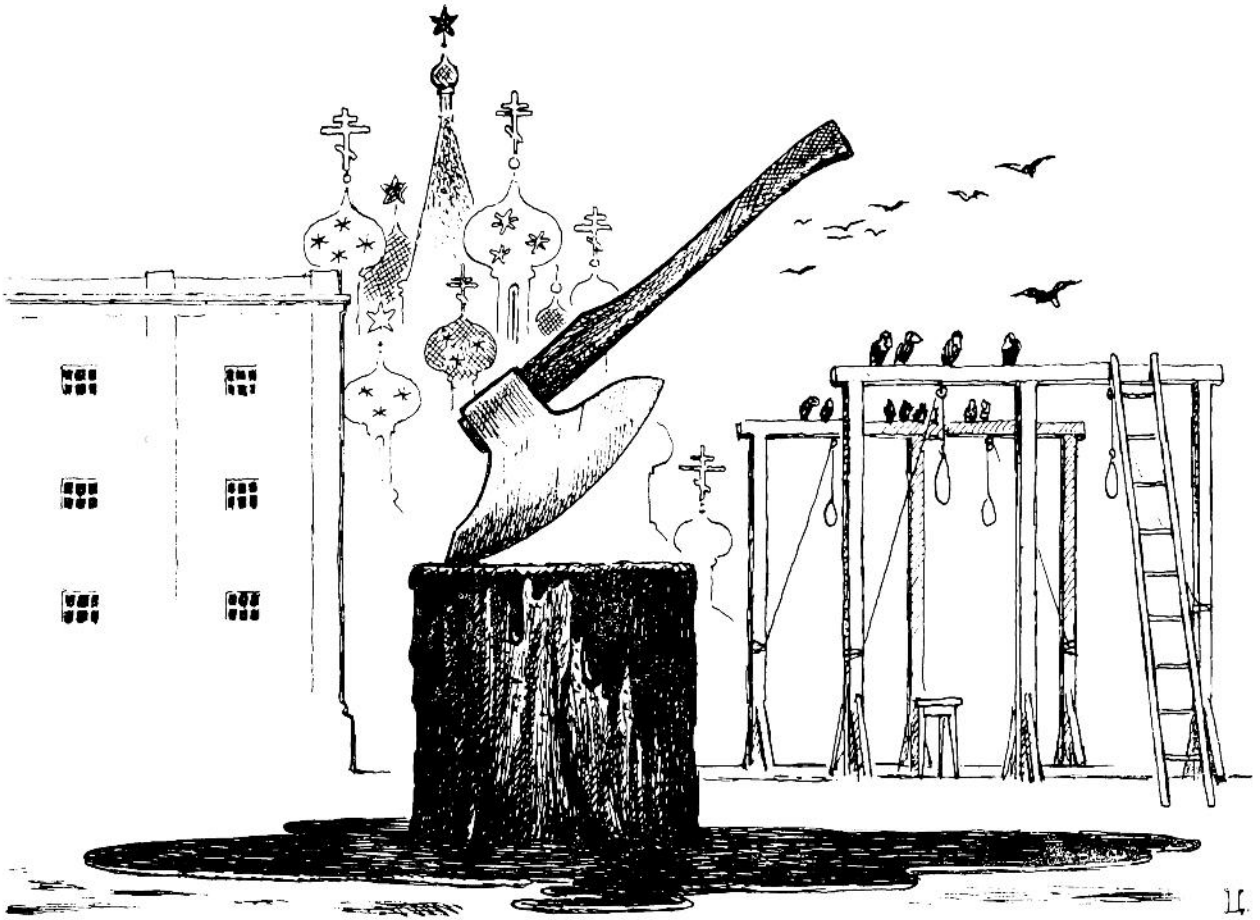

Там русский дух, Москвою пахне...

І я там був, горілку пив,
В Кремлі я бачив Труп зелений,
Над ним сидів і Кіт Учений,
Байки свої нам розповів...

...вру...врру...вррррру...
В. ЦИМБАЛ